

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

TRST - 11 aprila 1985 - Leto XXXVII. - Stev. 7 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

VELIK ČRN OKLEPAJ

Barometer našega boja za celovito zaščito se sedaj nagiba na hudo uro. Kljub zagotovitvam in obljubam, ki so bile tudi te dni izrečene med obiskom predstavnika SZDL Jugoslavije Marjana Rožiča pri predstavnikih vseh vladnih strank v Rimu.

Večkrat smo poudarili, da bo zaščitni zakon rezultat demokratičnega boja v Italiji in da jemu mednarodna jamstva le kot potrditev pravilnosti določenih izbir. Ne zanikamo pravice matičnega naroda, da se zanima za svoje manjšine. To je povsem logično, vendar poudarjamo tudi temeljno misel, da je slovenska manjšina tisti subjekt, ki mora na koncu povedati, ali je zadovoljna ali ne. Zato tudi odobravamo stališča predstavnika socialistične zveze Rožiča, ki se je skliceval prav na počutje manjšine same in na njeno nenadomestljivo vlogo, kakor je tudi nenadomestljiva vloga italijanskih demokratičnih sil.

Kaj je bilo torej novega v zadnjih časih? Predsednik vlade Craxi je najprej poveril ministru za dežele Vizziniju nalogo, naj pripravi osnutek vladnega zakona. Rok: deset dni. Minilo je že nekaj mesecev, tistih deset dni pa se še ni izteklo. Zavlačujejo, ker se medtem dogajajo čudne stvari. Predvsem imamo v mislih močan pritisk desničarskih in šovinističnih sil, ki so se mobilizirale skorajda endemično, vendar so jih tudi takoj zajahale določene vladne sile, ki bi rade poravnale svoj dolgoletni dolg čimbolj poceni in brez obresti. Sedaj se sklicujejo na nacionalistične sile in njihovo ostrino, na grožnje in izzivanja, da bi nas omehčali, češ «To, kar vam lahko damo sedaj je malo, vendar si v bodoče ne pričakujte nič več. Sedaj je zadnja možnost». Kolikokrat naj še ponovimo, da nas politično kramarstvo tržaškega morotejskega podzemlja ne zanima?

Žalostno je, da oblast potrebuje tržaške in goriške nacionaliste, kakor so jim potrebne beneške Poturice z demokrščanskim predznakom nove inačice vindišarstva. Prav zato so morali v Rimu takoj pokazati italijanskim

Stojan Spetič

šovinistom v naših krajih, da ne vodijo boja proti mlinom na veter, da jih tam na vrhu resno upoštevajo, četudi govorijo same neumnosti kot je tista o meji pri Mestrah. Zato so jim takoj podarili prvo zmago, da bi morda ne obupali ali pokazali znake utrujenosti. Oblast potrebuje ta umazani pritisk do konca, ki še ni blizu. Samo tako je mogoče tolmačiti sklep vladnih sil, da odvzamejo Slovencem to, kar so jim bili že pripravljeni dati v prejšnji zakonodajni dobi v okviru zakona o reformi višjega srednjega šolstva. Ni tajnost, da so to zahtevali prve dni marca predstavniki samozvanega odbora «za zaščito italijanstva» pred senatno komisijo in da jim je referent za globalno zaščito, socialist Garibaldi, že tedaj zagotovil, da bodo njihovim zahtevam ugodili. Niti ni naključje, če sta po svoje našla skupen jezik «referent za zaščito» socialist Garibaldi in najbolj reakcionarna ministrica za šolstvo po vojne Italije, demokristjanka France Falcucci.

V tem vzdušju se je pričel rimski obisk Marijana Rožiča, kateremu so vsi po vrsti — Piccoli, Craxi, Zanone in Longo — zagotavljali, da bo Italija vendarle sprejela zaščitni zakon in da bo veljal za celotno področje, kjer živijo Slovenci v italiji, torej treh pokrajinah. Istočasno pa dodajajo, da zaščita ne bo enakomerna, kar pomeni (po domače povedano), da nas bodo vladne stranke spet delile na kategorije, glede na to, ali živimo v Julijski krajini ali v Benečiji in glede na to, ali živimo v mestih ali v okolici.

Da bi to razumeli vsi, se je oglasil tudi minister za pošte Gava, ki je senatorjema Jelki Grbec in Battellu odgovoril, da Slovenci v Trstu nimamo pravice do dopisovanja s slovenskim ali dvojezičnim navajanjem naslova, češ da tega ne predvideva londonski memorandum. Gava izrecno izključuje

slovenski jezik iz 90% tržaške pokrajine, saj govori o občinah Trst in Milje. Kakor v aferi dvojezičnih krajevnih napisov na tržaškem Krasu, tudi tokrat demokristjani tekmujejo v tem, kdo bo čimbolj restriktivno tolmačil celo njihov nesprijemljivi zakonski osnutek, ki nam (celo ta!) priznava dvojezičnost na kraškem območju tržaške občine.

Volitve so blizu in KD misli, da tako brani svoje volilne interese na desnici, medtem ko se spopada z levico, ki jo predstavlja KPI.

Nastopi italijanskih nacionalistov, ki jim je vlada dala duška z glasovanjem o reformi srednje šole, so čedalje bolj brutalni in predrzni. Skrbi pa nas predvsem spoznanje, da najdemo v njih prikrite in odkrite grožnje, ki jih v času nenehnih terorističnih nastopov in provokacij, nikakor ne smemo jemati preveč lahkomišelnost. Gambassini je svoj čas govoril o «mrličih», ki bi ležali na tržaških ulicah, če bi odobrili dvojezičnost. Bivši demokrščanski poslanec in listar Bologna piše v svojem pismu, da je «položaj eksploziven». Drugi ovorijo o «napetosti, ki se je ne sme napanjati». Kam vse to vodi? Kaj se pripravlja v skriti kuhinji mednarodnih in domačih provokacij? Bližajo se proslave 40-letnice osvoboditve, ko ne majka polemik. Mar bi kdo rad izkoristil priložnost in pripisal Slovincem to, česar niso nikoli delali in niti ne bodo? Mar bi kdo rad videl, da se na vzhodni maji Italije spet zakuha vzdušje napetosti?

Že vnaprej opozarjamo javno mnenje in pristojne oblasti, da smo Slovenci že zdavnaj izbrali strogo demokratično pot boja ob belem dnevu in da nam ne bo nihče mogel pripisati morebitnih provokacij. Pristojne oblasti pa naj ukrepajo, da se prepreči nenehno netenje narodnostne mržnje, kar je samo voda na mlin demokrščanskim tezam o «kaljenju dosežene stopnje miroljubnega sožitja med narodnostima», za katerimi se skrivajo novi poskusi odrekanja naših pravic.

K sreči niso na delu samo nacionali-

stične sile. Grešili bi, če bi jih precenjevali. Vedeti moramo, da se širi fronta italijanskih demokratičnih sil, ki zahtevajo, naj senatna komisija prisluhne tudi njihovemu glasu in mnenjem, saj predstavljajo delovne množice, mladino, ženske, vse aktivne sloje prebivalstva. Povečini so to italijanske demokratične organizacije z levčaskim ali verskim predznakom, poleg teh pa tudi organizacije, ki tradicionalno združujejo na načelih sožitja in enakopravnosti Slovence in Italijane. Te organizacije lahko prispevajo veliko: svoje pričevanje o doseženih rezultatih, ki so temeljne važnosti za oblikovanje pogojev demokratičnega sožitja, brez katerih bi tudi zaščitni za-

kon bil težko uresničljiv.

Nikoli nismo skrivali prepričanja, da bo bitka za globalno zaščito težka in ostra. Ni nebolečih rešitev! Če bi namreč bila rešitev neboleča za italijanske nacionaliste, kot želijo demokristjani in tudi nekateri socialisti, bo gotovo skelela Slovence. V nasprotnem primeru pa nobena rešitev ne sme biti neboleča za sovražnike miru in sožitja, ker bi v tem primeru ne bil zakon «ne krop, ne voda».

Komunisti nismo sanjači. Vemo, da je potrebna tudi politična elastičnost, ki pa nikakor ne sme prestopiti meje popustljivosti. Ne vztrajamo na svojih zakonskih predlogih, čeprav menimo, da so najboljši. Vendar poudarjamo,

kot je dejal naš generalni sekretar Alessandro Natta enotni slovenski delegaciji, da se bo KPI ravnala po željah in stališčih slovenske manjšine.

Zaskrbljeni smo, ker se zavedamo, da čas mineva zaman in da smo spet priča zavlačevalnim poskusom. Zato mislimo, da se mora razviti široka akcija, ki naj zajame vse italijanske demokratične sile in vso slovensko narodno skupnost. Akcija, ki naj zareže v globino italijanske kulturne stvarnosti vzdolž celega apeninskega polotoka. Kajti še vedno velja, da bo vsebina zaščite odvisna od stopnje srelosti in demokratičnosti italijanske družbe ter plod naše bojevitosti in enotnosti, kljub zaviralnim silam, ki so v naši skupnosti sicer šibke, a vplivne.

«Slovenci, kar čakajte...»

Razgovor s sen. Jelko Gerbec

Vso slovensko in sploh demokratično javnost je te dni razburila vest, da je v senatu nepričakovano bil zavrnen člen zakona o reformi višjih srednjih šol, ki je neposredno zadeval slovensko šolo. Kako so stvari pravzaprav potekale?

V zadnji številki Dela sem izrazila pričakovanje, da ostane odstavek o vprašanih slovenske šole v členu 24. nedotaknjen, čeprav je bilo že čutiti v zraku, da se v vrstah večinskih strank dogaja nekaj novega.

Treba je predvsem vedeti za kraj prav za prav gre. Menda je že dobro znano, da je zakon o reformi višje srednje šole na dnevnem redu v parlamentu že več mandatnih dob. Vseskozi smo seveda skušali komunisti vnesti popravke v korist slovenskega šolstva. V osmi mandatni dobi smo tudi našli sporazum, se pravi popolnoma enotno stališče glede tega, da se v osnutek vključi odstavek, ki predvideva: možnost razpisa natečajev za posodobljenje znanja šolnikov, ki naj bi bili odprti pristopni tudi šolnikom in predstavnikom kulturnih, visokošolskih in znanstvenih ustanov celotnega slovenskega kulturnega prostora (se pravi tudi Slovenije in Koroške), z namenom, da bi zadostili potrebam in koristim slovenskega šolstva v Italiji; možnost ustanovitve predstavniških organov za slovenske šole; uvedbo mesta slovenskega intendanta za deželo Furlanijo-Julijsko krajino, ki naj si sodeloval z deželnim skrbnikom za Furlanijo-Julijsko krajino. Sporazumno smo takrat sestavili primerno besedilo in nismo našli nasprotnega glasu, niti enega. Tudi vlada

se je strinjala.

Ta sklep je bil že tako splošno priznan, da ko je zapadla osma mandatna doba in je nastopila nova, deveta doba, smo bodisi komunisti, bodisi demokristjani vključili v lastne zakonske osnutke do pike enako besedilo odstavka, glede slovenskega šolstva.

Skozi vso dolgo in mučno razpravo v senatu, najprej v komisiji za javno vzgojo, potem v avli, nato zopet v komisiji in še enkrat v avli, je besedilo o slovenskih šolah ostalo v sedanji mandatni dobi vedno nedotaknjeno.

Ko se je pa moral del zakona zopet vrniti iz avle Senata v pristojno komisijo, ko so vladne stranke ostale poražene na petem členu se pravi na členu o usmeritvah, je zadnjih hip senatorka Falcuccijska, minister za javno vzgojo, in to enkrat ponoči, ko je bilo prisotnih po dolgi celodnevni razpravi še zelo malo članov in ko so bili vsi zelo izmučeni, predložila novo besedilo člena 24. in vanj vključila poblastilo vladi, da poskrbi z lastnimi odloki za prilagoditev študijskih načrtov za manjšino njihovim potrebam zaščite kulturnih in jezikovnih vrednot, a je popolnoma opustila odstavek z dogovorjenimi sklepi za ostale specifične potrebe slovenskega šolstva.

Ko je njen predlog priromal v avlo smo komunisti takoj predložili popravek, ki je ponovno predvideval opuščene uredbe za slovensko šolstvo.

Po dolgi in mučni razpravi je vlada zahtevala naj komunisti popravek opustimo in njegovo vsebino vključimo v generično resolucijo, ne da bi naštevali konkretnih rešitev. Mi se pa nismo vdali in smo zahtevali da

gre predlog KPI na glasovanje in da si tako vsak vzame svojo odgovornost pred slovensko manjšino, pred demokratično javnostjo in pred zgodovino. Naš predlog so zavrnil le za pičlih pet glasov! Z istim številom glasov so zavrnil tudi neko našo resolucijo, ki se je nanašala na druga pereča vprašanja, med temi na prdržavljenje Glasbene matice.

Kaj je privedlo vlado do tega, da je spremenila stališče v zvezi z našo šolo in politične sile koalicije, da so za to glasovale?

Očitno je, da so vlada in stranke, ki jo sestavljajo, storile velik korak nazaj, ki silno škoduje slovenski šoli in slovenski manjšini sploh. Očitno gre za sporazum med Fanfanijsko strujo krščanske demokracije, v katero spada tudi minister Falcuccijska, vladnim predsedstvom in desnimi krili ostalih vladnih strank, ki so očitno zelo občutljive na pritisk nacionalističnih in šovinističnih skupin naše dežele. Stvar se je dogodila po avdicijah italijanskih skrajnih organizacij na sedežu prve ustavne komisije. Očitno je marsikdo izmed pripadnikov vladne večine ostal pod močnim vplivom nacionalističnih pritiskov, med temi sam poročevalec Garibaldi, senator socialistične stranke, ki je podpisano goreče prosil, naj umakne popravek o slovenskem šolstvu, da se vse reši v okviru globalnega zakona! Se pravi: Slovenci, kar čakajte! Vsaj da bi dočakali, a ne vem kaj bomo dočakali, če vlada predstavi tisti osnutek, ki ga vsaka hiša v videmski pokrajini že menda pozna in v katerem o slovenskem šolstvu ni ne duha

ne sluha!

Vsekakor je zelo očitno, da si vladno predsedstvo prisvaja pravico, da samo odloča o Slovencih, očitno ne za to, da zajamči več pravic, kakor trdi, temveč da osredotoči vse posege za Slovence v svoje roke in da Slovencem prizna ne vse kar jim pritiče, temveč čimmanj, po možnosti niti to, kar so si s podporo demokratičnega gibanja prisvojili v povojnih letih!

Bo v nadaljni razpravi možno to stanje spremeniti in kako misli KPI nastopiti?

Sedaj bo zakonski osnutek romal v poslansko zbornico. Tam bomo komunisti svoje zahteve in predloge v korist slovenskega šolstva zopet obnovili, ne vem če v isti obliki, kakor smo to naredili v Senatu, ali v drugi. O tem bomo še govorili. Vsekakor je naš namen nadaljevati boj za pravice slovenskega šolstva tudi v zbornici, neglede na boj za globalni zakon, ki ga vodimo v Senatu. Tovariš Cuffaro, na primer, se v tej zvezi že pripravlja na primeren nastop.

Vprašanje slovenske šole se neposredno veže na zakon za globalno

zaščito. V tem pogledu smo priča vse večji napetosti v našem mestu in neverjetni kampaniji tržaškega dnevnika Il Piccolo. Kako vse to učinkuje na potek razprave v Senatu?

Res, v zadnjih časih še posebno izgleda da je postal Il Piccolo pravo glasilo šovinističnih krogov. Zelo zvesto, včasih celo pikolovsko, prinaša vesti in stališča skrajnih italijanskih desnih sil do slovenske manjšine. A v protiutež skoro ni videti vrstice o tem, kar mislijo Slovenci, a niti ne o tem, kaj misli italijanska demokratična javnost v Trstu in v naši deželi! O učinku na potek razprave v Senatu pa ne moremo govoriti, ker so trenutno v teku srečanja in avdicije in je razprava zato popolnoma zatišala. Če pa govorimo o mnenjih ki krožijo v Senatu, moram reči da so senatorji razdeljeni. Na desna krila večinskih, vladnih strank so močno učinkovala stališča desničarskih, šovinističnih organizacij, ki so prišla v Rim na avdicije. Napredne sile so pa bile zelo poslušne na mnenja in opozorila organizacij, ki sestavljajo enotno slovensko delegacijo. Resnost in dostojnost slovenskih zastopnikov, bogata in poglobljena

poročila, znanstveno prikazana stališča in potrebe, stanje in realnost slovenske narodne skupnosti v Italiji so marsikoga globoko presunila.

Kakšni so torej bili odmevi na tiskovno konferenco enotne delegacije in drugimi njenimi nastopi?

Kot pravim zelo pozitivni. Seveda ni pričakovati, da bi nastopi naših predstavnikov imeli isti odmev med italijanskimi desničarskimi krogi. Rešitev slovenskih vprašanj je stvar demokracije, stvar demokratičnega napredovanja, izvajanja ustave in mednarodnih sporazumov, ki so bili sklenjeni, da se čedalje izboljšajo odnosi med Italijo in Jugoslavijo, da se uredijo stara odprta vprašanja med tema državama. Zato ne moremo pričakovati, da bi vse to pozdravili z enakim navdušenjem in veseljem demokratično gibanje v Italiji in pri nas in šovinistični krogi predvsem v Furlaniji-Juljski krajini, a tudi njihovi naravni vsedržavni podporniki. Zato bo treba nadaljevati po tej poti in storiti vse mogoče, da se sprava, mirno sožitje in medsebojno spoznavanja in razumevanje čedalje okrepijo.

Tatjana Čuk

REFERENDUM MORAMO ZMAGATI!

Na ljudskem glasovanju 9. junija ali za pogajalno mizo je naš glavni cilj družbena pravičnost

Ko je vlada pred nekaj več kot letom dni izdala sporni odlok o druginjski dokladi, ki je delavcem in upokojencem odščipnil štiri točke s premične lestvice, takorekoč za vse večne čase, so propagandisti «sodobnega reformizma» razlagali, da se zaganjamo proti odloku, ki delavcem pravzaprav ne jemlje skoraj ničesar. Računali so celo, da bo kupna moč njihovih plač skoraj narasla po nekem čudežnem mehanizmu zmajšane inflacije.

Sedaj, ko se bliža možnost referenduma o teh štirih točkah druginjske doklade in posredno o gospodarski politiki petstrankarske Craxijeve vlade, pa isti propagandisti vreščujejo, da bo šla Italija rakom žvižgat, če bi morali delavcem vrniti odvzete štiri točke.

Laž ima kratke noge. V obeh primerih, saj je bilo vsakomur jasno od vsega začetka, da je zadeva strogo politična in veliko manj gospodarska. «Vladni dekret z dne 14. februarja 1984», je Fiatov lastnik Agnelli lepo razložil industrijcem, «Gospodarsko ne pomeni nič, vendar bo pripomogel

k osamitvi komunistov». Craxi in Carniti sta nekako upala v ustanovitev «režimskega sindikata», ki bi se pogovarjal na vrhu in na koži delavcev, v zameno za sodelovanje pri ureditvi vladnih smotrov pa bi prejel ta režimski sindikat tudi drobtinice z mize obnovljenega gospodarskega blagostanja, ki prihaja (se spominjate, kako so govorili) naravnost iz ZDA, kjer je začela ameriška industrijska lokomotiva spet vleči.

Tudi sedaj ne govorijo resnice. Vrnitev štirih točk druginjske doklade delavcem bi ne potisnila na kolena italijanskega gospodarstva, tudi zato ne, ker je na kolenih že sedaj in po zaslugi tiste «ameriške lokomotive», ki že nekaj mesecev kuri ogromne količine kapitalov iz vsega sveta in se okorišča s tečajnimi razlikami dolarja. Italijanska inflacija ostaja med razvitimi državami rekordna, saj je na tretjem mestu. Brezposelnost ostaja ista, kljub obljubam vlade in grivastega ministra De Michelisa.

Že od vsega začetka, ko smo začeli

zbirati podpise za referendum, smo poudarili, da želimo predvsem zaščititi demokratični red, ki ga je Craxijeva vlada kršila s svojim odlokom. Ne gre torej za odščipljene štiri točke, pač pa za veliko, veliko več. Gre za sindikalno samostojnost, za načelo soglasja in enotnosti v sindikalni federaciji, za svobodo dogovarjanja v družbi, brez prisile od zgoraj. Gre za gospodarsko politiko, ki ne sme sloneti samo na grbi delavcev. Gre za brezposelnost, ki jo je treba odpravljati predvsem s tehnološko obnovo in pomembnimi investicijami. Gre za družbeno pravičnost, kar pomeni, da je treba razdeliti med vsemi družbenimi sloji enakovredno žrtve in zasluge, dohodke in oblast.

Že od vsega začetka je KPI poudarila, da je pripravljena na častni kompromis, a ga ne bo sklepala sama, saj bi v tem primeru zagrešila isto kot vlada. Kršila bi samostojnost sindikatov. Naj se torej sindikati in industrijci dogovorijo o reformi celotnega sistema izračunavanja osebnih dohodkov de-

lavcev, ki naj predvideva predvsem zaščito nižjih slojev, pa bomo zadovoljni.

Vlada je nekajkrat poskusila, a zaman. Vse se je zataknilo pri nepopustljivosti, kar naravnost rečeno, pri izzivalnem zadržanju industrijcev glede dozorelih decimalk draginjske doklade. Maja bi namreč na osnovi neobračunanih decimalk draginje morala dozoreti že ena točka draginjske doklade. Če je industrijci ne bodo plačali, bi to bila že peta odščipljena točka: 4 na račun vladnega odloka, ena pa kot dodatek industrijcev. Razumljivo je, da se sindikati ne bodo pogajali v teh pogojih, ki bi bili naravnost poniževalni.

Industrijci vedo, kar delajo. Ne izživajo samo sindikatov, pač pa želijo dokazati vladi, da lahko udriha po delavcih, pred kapitalisti pa je nemočna. Si predstavljate Craxija in De Michelisa,

ki z dekretom prisilita industrijce, naj plačajo tisto točko draginjske doklade, kakor so z dekretom čez noč odtrgali od vsake mesečne plače v zadnjih 14 mesecih tiste 4 točke?

Nameni industrijcev in konzervativnih sil, ki jih podpirajo, so znani. Potisniti hočejo delavsko gibanje k tlom, ga razbiti in ponižati, da bi lahko v bodoče računali na šibko reakcijo, ko bi se lotili divje reorganizacije gospodarstva, nekako po načrtih in receptih znane šole «čikaških fantov» Ronalda Reagana.

Nekateri ji že nasedajo iz političnih razlogov. V mislih imamo, naprimer, voditelje Cisl in Uil, ki napovedujejo ustanavljanje odborov za «ne» na referendumu, torej «ne» ukinitvi dekreta in «ne» vrnitvi draginjske doklade tudi po tovarnah. Cgil je modro sklenila, da bo ostala nevtralna in se kot sindikat ne bo izpostavljala. Naj ljudje

odločajo svobodno.

Kateri so torej pogoji za premostitev referendumu? Naj se v plačilne ovojnice vrnejo odvzete točke draginjske doklade. Naj se delavcem vrne davčni grabež prejšnjih let ali pa spremenijo davčni pasovi. Naj se spremeni ves sistem izračunavanja osebnih dohodkov, vendar na načelu socialne pravičnosti in zaščite za žibkejše ter prostega sindikalnega dogovarjanja za višje sloje.

Če tak dogovor ne bo mogoč, kot vse kaže, bomo komunisti šli v kampanjo za referendum z vso našo silo in organiziranostjo. Gre nam za uveljavitev alternativnega gledanja na probleme gospodarstva in družbe. Gre za dostojanstvo ljudi, ki delajo in onih, ki bi radi delali, pa ne morejo.

Šli bomo 9. junija na referendum z jasnim ciljem, da na njem zmagamo!

KOMU SLUŽI NOV VAL NASILJA?

V nekaj mesecih pred pomembnimi političnimi izbirami (od upravnih volitev do referendumu in izbire novega predsednika republike) se spet oglašajo, kot že tolikokrat prej, teroristi vseh barv, mafija in celo mednarodni plačanci.

Decembra so fašisti podtaknili bombo na brzec Neapelj - Milan in ubili 16 oseb.

Konec marca so rdeče brigade ubile v Rimu ekonomista in sindikalnega svetnika Tarantellija.

Prve dni aprila je mafija v Trapaniju poskusila atentat na sodnika Palerma, a ga ni ubila. Ob življenje je bila mlada mati z dvojčkoma, ki sta se odpravljala v šolo.

Dan pozneje je član «črnega septembra» izstrelil protitankovsko raketo proti jordanskemu veleposlaništvu v Rimu, upajoč, da bo povzročil pokol. Na srečo ni bilo žrtev.

V nekaj mesecih so se v Italiji pojavile vse možne oblike terorističnega nasilja: fašisti, rdeče brigade, mafija, «palestinski» skrajneži.

Njihov skupni cilj je skaliti vode, omajati demokratični red, zaostri napetost, zmanjšati okvire demokracije, omejiti svoboščine.

V teku je poskus destabilizacije italijanske republike, kakršnemu nismo bili priča že dolgo časa.

Je mar naključje, če se teroristi vseh

barv in narodnosti pojavijo vsakokrat, ko je za vogoalom možen uspeh KPI na volitvah?

Je mar naključje, da so nekateri kakor hijene zajahali tudi te argumente in obtožili komuniste, da «ustvarjajo vzdušje» za nov val terorja?

Je mar naključje, da mednarodni terorizem udari v Italiji, ki se je izpostavila v diplomatskih pobudah za mir na Bližnjem vzhodu?

Kako je oblast reagirala na to? Vlada ne ve, kaj storiti. Svoj čas se je že hvalila, da je porazila teroriste, sedaj pa govori, da je bilo vse predvideno in znano. Ne dvomimo. Toda zakaj niso ukrenili ničesar, da bi preprečili nov izbruh nasilja?

Mar ni ta brezbriznost, skorajda vdanost v usodo, nekaj prav tako zločinskega kakor nasilje samo? Mar res kdo upa, da se bo okoristil tudi s tem, če drugega nima?

Staro spoznanje politologov je, da v vzdušju družbene zaostritve in nasilja skušajo srednji sloji, ki predstavljajo večino prebivalstva, podpreti sredinske konzervativne sile.

Toda prav tako znano je, da je bil terorizem v Italiji poražen politično, v družbi, ker ga je izoliral delavski razred in mu zožil maneverski prostor. Tudi tokrat je edini odgovor v enotnosti vseh naprednih demokratičnih sil.

Deželni Inštitut za študije in raziskave pri CGIL za deželo Furlanijo Julijsko Krajino

razpisuje

5. meddeželni in mednarodni fotografski natečaj

na temo

ČLOVEŠKO DELO,
DELAJSKI BOJI,
OSVOBODILNA BORBA

Natečaj je namenjen amaterjem in se deli na tri sekcije: črno bele slike, barvne slike in slike izpred leta 1950. V okviru 40-letnice osvoboditve in konca druge svetovne vojne bodo imele prednost slike na to tematiko.

Predvideni so tri nagrade za vsako sekcijo in posebna nagrada za temo odpornišva. Izdelke lahko predstavite do 12. junija. Vse potrebne informacije dobite na sedežu CGIL v Trstu, ul. Pondaress 8, tel. (040) 750431 int. 34.

Referendum moramo zmagati!

Zares «Richetti e poveretti»

Tako, torej. Tržaški župan Richetti je te dni uradno sprejel predstavnike samozvanega odbora za zaščito italijanstva Trsta (točneje bi se moral imenovati «odbor za protislovensko ščuvanje») in mu zagotovil, da bo posredoval pri vladi zahtevo, naj zasliši «predstavnike stvarnosti Julijske krajine» pred sestavo zakona o zaščiti Slovencev. S skrajno nekorektnostjo je Richetti članom odbora zagotovil, da noče, da bi Slovenci dobili kake posebne pravice, pač pa le zakon, ki naj potrdi to, kar imamo. Pe še to samo po preštevanju in ugotavljanju naše «gostote».

Richettijeva politična poteza ni nekaj samo po sebi umevnega, niti diplomatsko vljudnega. Tržaški župan je hotel tako legitimirati skupino povampirjenih šovinistov, netilcev narodnostne mržnje, ki v svojih izjavah tudi grozijo Slovincem in demokratom. Te legitimacije si bivši bojovníki salojske republike in nacistični kolaboracionisti niso zaslužili, za nobeno ceno ne.

Toda Richetti nima pravice izražati teh stališč, dokler se o njih ni izrekel občinski svet. Šele v drugi polovici aprila bo namreč stekla razprava o resolucijah, ki se tičejo slovenske manjšine in njenih pravic.

Ne izključujemo, da bo z glasovi Liste za Trst, demokristjanov, laikov in fašistov odobrena resolucija, ki ponavlja Richettijeva stališča, ki so za Slovence nesprejemljiva.

Čudi pa nas, da se je s tem sprijaznila Slovenska skupnost, ki bi lahko dostojanstveno izstopila iz tržaških upravopolitičnih koalicij, kjer sedi zraven demokristjanov in listarjev. Če prof. Lokar misli, da si bo opral dušo tako, da bo dvignil roko in glasoval proti resoluciji, se bridko moti. To bi res bilo poceni! Slovenski ponos in doslednost zahtevata, da SSK zapusti te koalicije, v katere bi nikoli ne smela vstopiti (vsaj po našem mnenju).

Če ne bo zares veljal Predanov vzklik v Trebčah, da so v Trstu «Richetti in poveretti!».

Na kratko

Tržaški občinski svet bo šele v drugi polovici aprila razpravljal in glasoval o

proračunskih stališčih, ki zadevajo zaščito slovenske manjšine. Komunisti so predložili resolucijo, ki obvezuje župana in občinski odbor, naj pri vladi posredujejo željo, da bi bil čimprej sprejet tak zaščitni zakon, ki naj zagotovi Slovincem resnično enakopravnost. Medtem naj bi tržaška občina pospeševala kulturo sožitja in medsebojnega spoznavanja. Zanimivo je, da je resolucija KPI v resnici sestavljena iz stavkov, ki so jih svoj čas izrekli v uradnih govorih tržaški župani (Richetti, Rossi in Cecovini) ali so bili v programih nedavnih levosredinskih uprav. Kljub temu pa lista, KD in laični zavezniki ne bodo glasovali zanj. Vložili so svojo resolucijo, ki terja zgolj poenotenje obstoječih zaščitnih norm, pa še te naj bi uresničili samo po ugotovitvi «prisotnosti in gostote», kot je zapisano v občinskem programu. SSK se tolaži s tem, da za taka stališča ne bo glasovala. Nikjer pa ni zagrozila z izstopom iz teh tržaških protislovenskih koalicij. Harej in Lokar imata zares dober želodec!

* * *

Deželni svet Furlanije-Julijske krajine je potrdil zakon, po katerem bodo stranke, zastopane v tem organu, lahko nastopale na upravnih volitvah brez predhodnega zbiranja podpisov.

SSK se je takoj odločila za «samostojno nastopanje» in poslala svoje kandidate na liste krščanske demokracije v nekaterih narodnostno mešanih občinah, kot sta Ronke in Krmin. Poskus v Trbižu se je izjalovil. Zanimivo pa je, da pomagajo KD povsod tam, kjer ji gre trda za nohte. Prijatelj spoznaš v potrebi, pravi pregovor. Škoda, da KD ni nikoli pokazala svojega prijateljstva slovenski skupnosti. Tisti, ki se piše z malo začetnico.

* * *

Socialistični tajnik v Trstu je zelo jezen, ker je nekaj levo usmerjenih socialistov podprlo v Miljah Frausinovo listo, raje kot uradno listo PSI, ki napoveduje spopad s komunisti. Med socialisti, ki kandidirajo na enotni napredni listi «Frausin» je tudi Marijan Vatovec, znan slovenski antifašist in aktivist. Seghene pravi, da nima več v žepu izkaznice PSI. Res ni razloga za

samohvalo, malo samokritičnosti pa bi ne škodovalo.

* * *

V Gorici obnavljajo tudi občinski svet, ki je imel doslej levosredinsko upravo. Vodil jo je demokristjan Scarnano, v odboru pa sodelujejo tudi socialisti in SSK. Znano je, da goriška občinska uprava ni prijazno gledala na vseslovensko manifestacijo na Travniku. Kaj, če bi tokrat Slovenci neprijazno gledali na levosredinske stranke?

* * *

V beneški Sloveniji je KD napovedala sveto vojno proti listam občinske enotnosti in obnove, v katerih so se (glede obstoja slovenske narodne manjšine) dogovorili, da bodo «povedali predvsem resnico».

Resnica pa v oči bode, predvsem demokristjane in drugo trikoloristično zalego.

V videmski pokrajinski svet bo KPI tudi tokrat kandidiral Slovenca iz Benečije. V prejšnjih mandatnih dobah je Benečane zastopal prof. Petričič, odslej pa Pino Blazetič.

Tudi tokrat velja pravilo, da edino KPI zagotavlja Slovincem njihovo zastopstvo povsod, kjer živijo. Tudi v videmski pokrajini, kjer ni zelo močna.

* * *

S «Frausinove liste» v Miljah, ki edina kandidira zavedne Slovence, je v zadnjem trenutku izpadel kandidat SSK. Krajevna sekcija je že določila za to mesto svojega tajnika Šavrona, toda pravijo, da je pokrajinsko vodstvo stranke zahtevalo, naj «Frausinova lista» predstavniku SSK za primejduš zagotovi izvolitev. Odgovor je bil sila preprost: ni mogoče ravnati drugače z enim izmed slovenskih kandidatov, katere predlaga Društvo Slovencev miljske občine, ki je enotno. Poleg tega pa izrečena jamstva nimajo nobene veljave. Izvolitev vsakega svetovalca je odvisna od preferenčnih glasov, SSK pa ima sama v Miljah skoraj sto glasov. Sedaj imajo miljski volilci SSK kljub «vetu» pokrajinskega vodstva možnost, da oddajo svoj glas slovenskim kandidatom in da izbirajo med njimi tiste, ki jim najbolj zaupajo.

Na dolinskem občinskem svetu vprašanja globalne zaščite, slovenske šole in bazoviške foibe

«Državljeni dežele Furlanije Julijske krajine in Italije, ta poziv je bil soglasno odobren dne 27.3.1985 v občinskem svetu občine Dolina, kjer živijo Slovenci in Italijani, kot v mnogih drugih občinah naše dežele, v sproščnem sožitju, težnji po obojestranskem spoznavanju sosedovih zgodovinskih, kulturnih in družbenih značilnostih, v medsebojnem spoštovanju, ki označuje svobodne ljudi, brez zapiranja in diskriminacij.

Slovenci so manjšina, ki bi po ustavnih načelih že morala biti zakonsko zaščiteni.

Kdor skuša usmerjati javno mnenje proti izvajanju ustavnih določil, ki bi dale občutek varnosti predvsem slovenski skupnosti, se ne more predstavljati za popolnega demokrata.

Naš občinski svet sestavlja pet političnih skupin (KPI, PSI, KD, PSDI, SSK) in je že večkrat naslovil na vlado in politične sile v parlamentu utemeljene zahteve za globalni zaščitni zakon za Slovence v Italiji.

Razne vlade, parlament in italijanska demokracija so nakopičile velike zamude glede na svoje obljube na državnem in mednarodnem nivoju.

Ne glede na vse to se danes oglašajo posamezniki, združenja in določeni tisk, ki hoče, v dobri ali slabi veri, prikriti ali zmanjšati pomen sprejetih obvez in na ta način ustvariti ozračje nasprotujočih si blokov za kar uporabljajo strašilo na eni strani preveč zaščitenih Slovencev, na drugi pa ogroženih Italijanov.

Mi skupno zavračamo takšno delitev in nameravamo aktivno braniti čast italijanskega naroda tako da podpremo predlog odbora in storimo vse, kar je v naši moči, da se ne širijo laži in polovične resnice, ki lahko dosežejo edino to, da se prepreči uresničevanje obvez, ki jih je naša republika že tolikokrat sprejela.

Državljeni dežele Furlanija Julijska krajina, Italijani in Slovenci, združimo naše moči da bomo uveljavili sožitje in svobodno in mirno bodočnost».

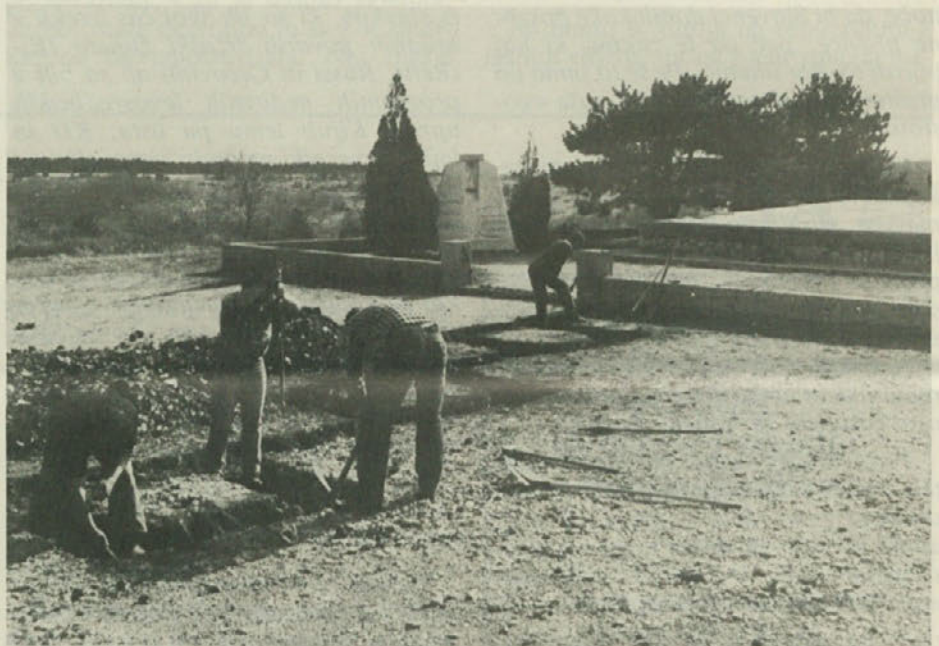
Tako se glasi poziv, ki ga je sprejel na zadnji seji svoje mandatne dobe občinski svet občine Dolina in ki so ga podpisali načelniki skupin KPI, PSI, KD, PSDI in SSK. Poleg tega je svet naslovil telegram predsedniku poslanske zbornice, predsedniku senata, ministru za šolstvo in senatorju Valitutti-ju glede člena 24 zakona o šolski reformi, z zahtevo, da ga ponovno v celoti vključijo v besedilo zakona.

Na vprašanje načelnika svetovalske

skupine KD, Drozina Roberta, je nato razprava prešla na vprašanje bazoviške foibe, ki je, po besedah Drozine, povezano s temo sožitja, «s katerim pa noče dati povoda za politične instrumentalizacije, ki jih takoj odločno zavrača vkolikor je njegovo vprašanje izključno informativnega značaja». S tem v zvezi je župan prejel prejšnji mesec tudi dopis ministrstva za kulturne in krajske dobrine, s katerim ga vabijo, naj umakne prepreko s katero je pred dve-

mi leti zaustavil dela, ki jih je tržaška občina začela. Na ta dopis je župan, tov. Edvin Švab, odgovoril z dopisom, ki ga je prebral tudi v odgovor svetovalcu Drozini:

«V upoštevanju dejstva da je sedanja zgradba, ki pokriva jamo, imenovano «bazoviška foiba», že dalj časa predmet svobodnih obiskov in častne identifikacije za kraj, ki je bil, kot vrsta drugih krajev v Evropi, središče zaključnih dogajanj svtozne vojne in
(nadaljevanje na zadnji strani

Konec prejšnjega tedna je tržaška občina nenapovedano, takorekoč skrivaj pričela dela na bazovski fojbi. Šele dan pozneje je bila o tem obveščena dolinska občinska uprava, kateri je Richetti poslal fotokopijo nekakšnega «dovoljenja», ki naj bi ga prejel od pristojnega ministrstva, ali točneje od «deželnega skrbništva za kulturne in krajske dobrine», med katere po zakonu spada baje tudi fojba.

Občutek imamo, da so tržaški občinski upravitelji upali, da bomo ugriznili v vabo izzivanja, a nismo.

Dolinski župan tov. Edvin Švab je dal tisku izjavo, v kateri se ponovno sprašuje, od kod tolikšno zanimanje določenih tržaških krogov za fojbo pri Bazovici. Konec koncev ni o tem pravega soglasja niti v tržaških političnih krogih. Upati je le, da se ne bo nadaljevala politika instrumentalizacije fojbe, kot doslej. Za nas vsekakor ostajajo veljavni spomeniki boja za svobodo, proti nacizmu in fašizmu, na katerih je petokraka partizanska zvezda in narodni spomenik odporništvu, Rižarna.

Ne gre nam za «daj dam», toda vprašati se moramo, ali bo tržaška občina pokazala enako občutljivost za spomenike borcem za svobodo in demokracijo italijanske republike, kot so opensko strelišče, spomenik padlim pri sv. Ani, ureditev bazovskega strelišča, poimenovanje proseške šole po Ivanu Regentu itd.

Ali si sploh lahko predstavljamo, da bi delavci tržaške občine, kar čez noč začeli preureditvena dela na openskem strelišču, tej vnebovpijoči krivici padlim obsojencem in talcem, ali pri sv. Ani, kjer že celih deset let čakajo na občinsko dovoljenje za skromen spomenik? Vse to ob 40-letnici zmage nad fašizmom v Evropi. Očitno so recidivi fašizma v Trstu še kako živi in močni.

Očitno pa tržaški demokristjani tega nočejo vedeti in pristajajo celo na izzivanje par sto metrov od meje z Jugoslavijo, kateri krivo prisegajo prijateljstvo in pripravljanost na sodelovanje.

Slovenci plebiscitarno nasprotujemo tržaški centristični občinski upravi

Poseg občinskega svetovalca KPI tov. Spetiča v proračunsko razpravo

Nujno se nam zdi, da obravnavamo v okviru razprave o obračunu politični vozle o pravicah slovenske manjšine in stališču, ki ga odbor Richetti do tega vprašanja zastopa.

Edino vprašanje, ki ga v Vašem kratkem poročilu obravnavate, gospod župan, je zakon o katerem je danes toliko govora. In o tem bom tudi jaz najprej spregovoril.

Ena lastovica ne prinaša pomladi. To velja tudi za obveze, ki jih je izrazil predsednik vlade Craxi sredi oktobra slovenski enotni delegaciji in ki jih je, nekoliko spremenjene, potrdil med svojim nedavnim obiskom v Beogradu. Pred jugoslovanskimi voditelji se je predsednik vlade obvezal, skupno z zunanjim ministrom, da bo do jeseni, torej pred svečanostmi, s katerimi se bodo v Rimu spomnili desetletnice osimskih sporazumov, parlament odobril zaščitni zakon.

Nisem prepričan, da bo petstrankarska koalicija, s svojimi notranjimi napetostmi i spopadi, mogla držati svoje obljube ali če bo hitreje potekala razprava v ožjem senatnem odboru. Te obveze smo prejeli na znanje in razvili smo primerne pobude. Prvič razgovor enotne komisije Slovencev z ministrom za dežele Vizzinijem, ki je zagotovil, da bodo predstavniki Slovencev zaslišani zopet čisto pred zaključkom priprav, to je preden bo zakonski osnutek predložen ministrskemu svetu.

Prepričani smo, da ni dovolj, če se neposredno zainteresirane samo poslušajo, ampak da gre njihove zahteve in potrebe tudi upoštevati.

Vemo, da se v tej fazi oglašajo tudi sile, ki so zaščitni Slovencev nasprotne, ki nasprotujejo torej ozračju sožitja med enakimi, edinemu, ki lahko obogati italijanstvo teh krajev, če pod oznako italijanstva razumemo edino vrednoto, ki je vredna spoštovanja, to je sposobnost, da se sooča z medsebojnim spoštovanjem in teži k dejansko enakopravnim rešitvam, ne da bi postavljala kot pogoj za priznanje pravic šibkejšemu stopnjo tolerance močnejšega, kot to zglada želi dvolična KD, ne da bi se zavedala, da bi zaščita v obliki «leopardove kože» pomenila predvsem vzrok za stalno napetost in nestabilnost ob vzhodni meji naše države.

Na dvoličnost KD vplivajo pritiski starih šovinistov, ki so vedno v aktivni službi in se sedaj zbirajo pod oznako

samozvanega odbora za zaščito italijanstva Trsta. Skoraj vsi izhajajo iz bitke proti vstopu Hreščaka v tržaški občinski odbor pred dvajsetimi leti, ki so bili tedaj premagani kljub visokostojnim pobudnikom. KD je tedaj bila sposobna zavrniti takšne protizgodovinske težnje. Danes za kaj takšnega verjetno nima več ne moralne ne politične moči.

In vendar je to sramota za naše mesto! Kaj naj drugega rečemo o takšnih braniteljih italijanstva Trsta, kot so bivši bojovníki fašistične socialne republike, ki so Trst prodali Hitlerjevemu tretjemu reichu in nam dali edino uničevalno taborišče tega dela Evrope? Prebral sem njihov dokument o Slovincih. Grobe laži, ki jih niti dr. Göbels ne bi podprl, ker bi jih imel za protiučinkovite? Takšnim lažem lahko verjamejo samo tisti, ki hočejo verjeti tudi neverjetnemu, ali tisti, ki nas neposredno obrekujejo.

Toda s tem se dela krivica razsodnosti naših ljudi, tako Slovencev kot Italijanov, ki vendar znajo misliti s svojo glavo in ne morejo dopustiti, da nanje vplivajo znani desničarji, ki se oglašajo v dnevniku z ul. Silvio Pellico pod pokroviteljstvom novih lastnikov.

Vračam se k začetnemu vprašanju: se bo znala v našem mestu uveljaviti nova kultura katoliškega in ljudskega poguma, ki priča o želji po miru, svobodi in človeškem dostojanstvu, ki se jih ne more deliti, kot to dela krščansko-demokratski oportunistem?

Mi komunisti bomo kot vedno stori-li kar je v naši moči, Italijani in Slovenci, skupaj, v potrditev vrednot kulture sožitja, za premostitev zgodovinskih ovir in izhod iz začaranega kroga medsebojnih obtoževanj, do kakršnih prihaja vse pogosteje čim bolj se bližamo 40-letnici osvoboditve Trsta, Italije in Evrope izpod nacističnega jarma, ki je med drugim slonel tudi na rasnih in rasističnih diskriminacijah, tistih, ki se še danes trdoživno branijo v tem našem mestu, ki si vendar želi drugačne, lepše bodočnosti.

O Trstu se govori kot o mestu znanstvenih raziskav, kulturnega sodelovanja na mednarodni ravni, sedežu važnih inštitutov... Toda vse to zahteva drugačne poglede. Za mesto, kjer beseda poliglota pomeni žalitev, kjer se nobelovega nagrajenca zaničuje zaradi temne barve njegove kože, kjer nekateri hočejo uveljaviti svojo kulturo tako

da zbršejo druge, da uničijo šibkejšega, takšno mesto nima kulturne bodočnosti.

V tem okviru moramo oceniti tudi delo te občinske uprave, ki je nastala pod okriljem nacionalizma in nazadnjaštva Liste za Trst. S časom te njene značilnosti niso slabile, kot bi bilo pričakovati, vzporedno s slabljenjem Liste, temveč so se okrepile v izsiljevanja, kot smo jih slišali v posegu odv. Cecovinija, ki v svojem govoru zastopa enotna stališča, kot so izšla z zborovanja Liste za Trst. Vi ste pa samo skupina, ki se je rešila z zgodovinskega brodoloma, ki vas nosi tok, in se stiskate okrog gnile zastave nacionalne mržnje, tiste, ki vas edina združuje poleg želje po oblasti, vladanju in mehkih stolicah.

Odboru Richetti ni uspelo prestati važnih izkušenj, kot je bila tista lani poleti, ko bi lahko prehitel dogodke in s tem ustvaril bolj sproščeno ozračje na predvečer diskusij o zakonu za zaščito Slovencev. Mislim na postavitev dvojezičnih napisov na Krasu. Tam nihče ni oporekal dvojezičnosti, niti KD s svojim zakonskim osnutkom. V preteklosti so druge krščansko-demokratske uprave to storile, o tem pričajo zarjavele table pred Bazovico, Križem in Trebčami. Toda vi si tega niste upali, niti tega kar si upajo uprave leve sredine v goriški občini in pokrajini, kjer dvojezični napisi stojijo tudi v predmestju, ob rekah, mostovih, v posameznih mestnih predelih... Toda tu pri nas je Lista, so fašisti ... njih se bojite, kolegi KD, odbornik Lokar, predstavniki laičnih, liberalnih, republikanskih, socialdemokratskih sil ... Ali res nimate lastne avtonomije, neke svoje časti, ki jo morate braniti?

Vsega tega ni. Moralo je priti do ljudske manifestacije, do enotne pobude s strani Slovencev, zato da se je vzpostavila zakonitost, ki jo vi kar naprej s tolikšno ošabnostjo teptate.

Župan Richetti, ki mu to merjenje sil s Slovenci ni dovolj, trdi danes v svojem poročilu, da morajo upravni organi Tržaške izraziti odgovornim svoja stališča pred odobritvijo zaščitnega zakona. Župan se očitno dela kot da ne ve, da so se ta posvetovanja že izvedla na ravni pokrajinskih odborov in svetov. Kaj še zahteva? Uveljavitev samozvanih braniteljev italijanstva? To bi bilo isto, kot da bi davčnim

(nadaljevanje na zadnji strani)

Vloga narodnih manjšin alpskega loka v odporništvu za osvoboditev Evrope

Zapis s srečanja ob 40-letnici osvoboditve v Bocnu

Prejšnje dni je bil v Bocnu simpozij, posvečen vlogi narodnih manjšin pri osvobajanju Evrope. Na njem so nastopili poslanka Tina Anselmi, senatorja Boldrini in Banfi, zgodovinarja Steurer in Konrad, južnotirolski senator Volgger ter tov. Stojan Spetič, ki je s tem v zvezi napisal komentar, ki ga objavljamo.

* * *

K osvoboditvi Evrope so tako ali drugače prispevale tudi različne narodnostne skupnosti, ki živijo vzdolž alpskega loka, na stičišču med latinskim, germanskim in slovanskim svetom.

Toda vlogo narodnih manjšin v boju za svojo svobodo in tudi svobodo drugih narodov redkokdaj priznavajo, najraje se večinski narodi zatekajo k uveljavljenim in prav zato tudi prepogostoma neresničnim šablonam. Tako naprimer velja, naj bi bili Nemci na Južnem Tirolskem v glavnem nacisti, ki so z ognjem in mečem prisilili Rim, da je pred njimi trepetal ali se jim je z orožjem upiral. Za Slovence v Julijski krajini pa naj bi veljalo, da smo se spopadli z Italijani in se jim na koncu vojne krvavo maščevali.

Pa je res tako? Odgovor, ki je obenem tudi prispevek k trezni presoji sedaj že dovolj oddaljene zgodovine, pa tudi razmisljanje o sedanjem položaju teh manjšin nam nudi srečanje, ki so ga uresničili bocenski občinski upravitelji in voditelji vsedržavnih

borčevskih združenj. V mestu, sredi katerega, na meji med nemškim in italijanskim delom mesta, na bregu Isarka, stoji veliki kamniti monolit s fašističnimi snopi, kot simbol še vedno žive samopašnosti, so se srečali, ob 40-letnici osvoboditve Evrope izpod nacističnega jarma, predstavniki borcev in članov narodnih manjšin iz Južne Tirolske, Doline Aoste, okcitanskih in valdovskih dolin Piemonta, Furlanije Julijske krajine in Koroške. Pogovorili so se o povezovalni vlogi, ki jo je odporništvu narodnih manjšin opravilo med velikimi narodi v veličastnem procesu osvobojanja. Vsem je poslal prisrčen pozdrav predsednik republike Sandro Pertini, svoje dramatično pričevanje pa je podal bivši senator Friedl Volgger, južnotirolski Nемец in katoličan, ki se je uprl nacizmu in je doživel svobodo v Dachau, med taboriščniki, s katerimi je tedaj sklenil prisego, da bo življenje posvetil boju za svobodo in demokracijo.

Vollger se je vprašal, ali ni bil ta boj zaman, ko na pragu tretjega tisočletja večji del človeštva živi pod diktaturami. Ne, kajti zasejano je bilo seme, ki klije in ga morajo negovati tudi pripadniki mladih pokolenj, kajti svoboda ni dana enkrat za vselej, pač pa jo moramo pridobivati iz roda v rod.

Zatem so predstavniki posameznih skupnosti prikazali svoj nekdanji in sedanj položaj.

Iz povedanega izhaja globoka

različnost, vsaj kar zadeva vzgibe in načine tedanjega boja, pa tudi podobnost v usodi pod fašizmom in po njem, vsaj kar zadeva Slovence in druge manjše skupnosti.

Južnotirolski Nemci so okusili raznarodovalno politiko fašizma, nemško vojsko so sprejeli z olajšanjem, saj jim

NARODNA IN ŠTUDIJSKA
KNJIŽNICA V TRSTU

Ciklus predavanj

TRST 1945

Trgovinska zbornica - Trst
ulica S. Nicolò, 5

MEDNARODNI OKVIR
TRŽAŠKE KRIZE
LETA 1945

Elisabeth BARKER

V sredo, 17. aprila 1985, ob 18.00

TRŽAŠKO VPRAŠANJE
IN ZAČETEK HLADNE
VOJNE (1945-47)

Gianpaolo VALDEVIT

V sredo, 24. aprila 1985, ob 18.00

Zagotovljeno je simultano prevajanje.

Skupina partizanov v Venetu

je vračala šole in jezik, toda prinašala je novo nestrpnost. Tirolski Nemci niso sprejemali nacizma, razen nekdanjih optantov, ker je imel v sebi nekaj poganškega, tujega globoki katoliški veri teh ljudi. Tako so zapuščali rusko fronto, se skrivali po hribih, sabotirali transporte in končno organizirali skupino «Andreas Hofer Bund», ki se je borila za avtonomijo male tirolske domovine sredi Evrope in je pri tem odločilno pomagala zavezniko, ki so imeli svoje radijske centre v Švici.

Značilno je, da jim povojna italijanska oblast in hotela priznati tega domačijskega in verskega vzgiba upora proti fašizmu in da je boj za priznanje enakopravnosti in avtonomije potekal povsem po drugi mednarodni poti.

Francosko in okcitansko govoreča prebivalstva piemontskih dolin nad Turinom so se stoletja upirala italijanski državi, ki jih je tudi versko preganjala. Tako je bil njihov množični pristop k odporništvu bil nekaj samo po

sebi umevnega, idejno pa je bil prežet z vzporednima protifašizmom in protikomunizmom. Družili so se najraje s partizani turinske skupine «Giustizia e libertà», katerim so pomagali s hrano in orožjem. Po vojni jim demokratična Italija ni priznala ničesar, šele sedaj so podpisali Valdovci nov, konkordatno podoben sporazum o verskih pravicah, o jezikovnih pa odloča parlament, ki razpravlja o okvirnem zakonu o zaščiti jezikovnih skupnosti.

Usoda koroških Slovencev je znana. Po priključitvi tretjemu Rajhu so jih nacisti hoteli množično preseliti, da bi Koroško naselili s kanalskimi in tirolskimi optanti. Koroški Slovenci so se uprli s partizanskim bojem, ki je nudil Avstriji možnost, pa je po vojni zaživela kot nevtralna in neodvisna država, čeprav niso avstrijski Nemci, (isti, ki danes koroskim Slovincem za-

nikajo vse pravice), storili ničesar za lastno svobodo. Brez koroških Slovencev bi Avstrija bila danes razdeljena kot Nemčija, na dva dela. Njena mednarodna sramota pa je to, da preko svojih meja zagovarja manjšinske pravice, ki jih doma tlačijo.

Končno usoda primorskih Slovencev, ki nam je znana in je nima smisla ponavljati. Prvi smo v Evropi zanetili boj za svobodo, proti fašizmu in njegovi raznarodovalni politiki, ki nas je hotela zbrisati z lastne zemlje in še danes, 40 let po osvoboditvi Evrope moramo trpeti, da se proti nam združujejo isti nasprotniki, ostanki nekdanjega poraženega fašizma, ki sedaj govorijo o zaščiti italijanstva, potem ko so v odločilnem trenutku izdali svojo domovino in se vdinjali okupatorju.

Osnovna značilnost antifašističnega odpora primorskih Slovencev in istr-

skih Hrvatov je prav ta, da so povezovali svoj boj za narodno osvoboditev z revolucionarnim bojem italijanskih delovnih ljudi. To jim je dalo moč in jim danes nudi, v drugačnih pogojih, potrebna zavezništva, da lahko nadaljujejo svoj boj. Žalostno pa je, je bilo poudarjeno v Bocnu, da demokratični parlament še vedno deluje pod vplivom šovinistov iz mejnih krajev, kot priča primer glasovanja o avtonomiji slovenskega šolstva.

Srečanje antifašistov alpskega loka se je zaključilo z zborovanjem, na katerem so govorili poslanka Tina Anselmi, senatorja Arrigo Boldrini in Arialdo Banfi. Zdi se nam pomembno, da je tako srečanje organizirala bocenska občinska uprava, ko jo vodi odvetnik Luigi de Guelmi (KD).

V Trstu ali Gorici bi nekaj takega bilo nemogoče.

st.s.

Vatikan in »teologija osvoboditve«

PROTI »MEŠANJU«

MARKSIZMA IN KRŠČANSTVA

Pred še enim potovanjem papeža Janeza Pavla II. na ameriško celino, je Vatikan začel novo akcijo za vnovično vzpostavitev do neke mere izgubljenega nadzorstva nad delom katoliškega klera, zlasti v nemirni Latinski Ameriki.

Akcija je v obsojanju »teologije osvoboditve« in v pozivih h »kesanju« njenega najbolj znanega teoretika, brazilskega franciškana Leonarda Boffa in v ultimatu štirim nikaragovskim duhovnikom – ministrom v sandinistični vladi, naj zapustijo svoje položaje.

Obsodba »teologije osvoboditve« naj bi zadela številne duhovnike in menihe na obeh delih ameriške celine, v Afriki, v Aziji in drugod in jih odmakniti od borbene udeležbe v širokih družbenih vretjih, medtem ko naj bi uspeh pritiska na četverico Nikaragovcev občutno zmanjšal oporo, ki jo imajo med ljudstvom sandinisti, ki se soočajo s kontrarevolucijo, podprto od zunaj.

»Teologijo osvoboditve« kot skupek idej je začel že pred šestnajstimi leti razglašati duhovnik iz Lime Gustavo Gutierrez, čigar knjiga »Perspektive teologije osvoboditve« – objavljena kmalu za tem – je postala kašipot za številno levo usmerjene katoliške aktiviste po svetu. Najvidnejši razlagalec idej te teologije Leonardo Boff je objavil knjigo »Cerkev: razkol in oblast«, ki je povzročila veliko razburjenja in srda v Vatikanu in med najbolj konservativnimi v svetovni katoliški hierarhiji zato, kot trdijo kritiki, ker »meša« marksizem s krščanstvom.

V tej knjigi – eni izmed 32, kolikor jih je napisal – Leonardo Boff kritizira »autorita-

rizem, dogmatizem in koncentriranje moči« v katoliški cerkvi in poziva k temu, naj ta nedvoumno »stopi na stran revnih«. Kar zadeva marksizem, ga Boff sprejema kot sredstvo, ki »pomaga odkriti, kaj dela reveža revnega«.

»Revščina ni naivna stvar – pravi Boff – ker je posledica gospodarskih in družbenih mehanizmov. Ni dovolj obsoditi jo samo moralno.«

Je proti »evropeističnemu« razlaganju »teologije osvoboditve« in se zavzema za specifični »afriški, ameriško-indijanski in latinsko-ameriški katolicizem«. O obtožbah, po katerih »meša« marksizem s krščanstvom, misli tako:

»Za velik strah, ki ga vzbuja teologija osvoboditve, ni razlog marksistična analiza, marveč to, da zahteva, naj cerkev pretrga zveze z zatiralci.«

Zaradi svojih idej, ki se vse bolj širijo po Latinski Ameriki, na Filipinih, v Afriki, v Indiji in v delu ZDA, so Leonarda Boffa te dni zasliševali pred vatikansko »kongregacijo za doktrino vere«, institucijo, ki je nasledila »Sant'Uffizio«, se pravi srednjeveško inkvizicijo. Tik pred tem je ta kongregacija objavila dolgo in ostro kritiko »teologije osvoboditve«. Nalog za njeno pripravo je dal osebno papež Janez Pavel II., ko je pred časom v Latinski Ameriki in zlasti v Nikaragvi sam slišal jasne kritike na svoj račun.

Zasliševanje pred »kongregacijo za doktrino vere« ni – kakor kaže – omajalo Leonarda Boffa in drugih pristašev »teologije osvoboditve«. Dokument kongregacije, je dejal v Rimu, »so sestavili Evropejci, ki opazujejo latinsko-ameriško stvarnost z okna«. Ponovil je, da mora cerkev »stopati v korak z revnimi v isti smeri, prevzemati

njihove skrbi in preganjanje, isto mučenje in končno isto smrt«.

»Tudi razviti svet – je dejal – mora biti osvobojen, saj je ta povzročil to zatiranje. Poglavitne razloge velja iskati v razvitem svetu, katerega bogastvo in napredek sta posledica mednarodnih odnosov gospodarskega in finančnega izkoriščanja.«

Manifestacije najnovejših gibanj v katoliški cerkvi, ki so povezane s polemiko o »teologiji osvoboditve«, so povzročile številne in medseboj povsem nasprotne reakcije.

Na eni strani gre za popolno podporo, kakršno daje, na primer, začetnik »teologije osvoboditve« perujski duhovnik Gutierrez. To teologijo šteje »kratkotomalo za spoznavanje stvarnosti, priznanje napetosti med razredi in boleče revščine v Latinski Ameriki in pomeni gledanje na stvari tako, da se z njim pripomore k njihovem spreminjanju«.

»Ne cerkev ne teologija osvoboditve – pravi on – nimata razlogov, da se obračata k marksizmu, saj ideje same ustrezajo dejstvom.«

Na drugi strani so poleg drugih newyorški »Wallstreet Journal«, ki razglašajo »teologijo osvoboditve« za del »naporov komunistov, da bi destabilizirali vso latinsko-ameriško celino« in ki ocenjuje obsodbo, izrečeno s podpisom »kongregacije za doktrino vere«, kot »oglušujoč udarec Vatikana papeža Janeza Pavla II.«

Reakcije svetovnega katoliškega centra na neposlušnost – ali premajhno poslušnost – dela katoliškega klera, zlasti v Latinski Ameriki, moramo pričakovati še naprej, zlasti zato, ker »teologija osvoboditve« ni naključen, niti osamljen pojav in ker je odsev in ne vzrok širših latinsko-ameriških in svetovnih gibanj.

Skupina 85-ustvarjanje kulture sožitja

Nastanek kulturnega združenja Skupina 85 v Trstu, ki je odprto Slovence in Italijanom, je zelo pomembno dejanje. Doslej so nastajala skoraj izključno združenja na nacionalni podlagi ali organizacije, kjer so prevladovali pripadniki enega naroda nad drugim. Ena od temeljnih značilnosti Skupine 85 pa je sodelovanje Italijanov in Slovencev pri odkrivanju izkušenj in vrtdnot obeh narodov (pa tudi drugih, ki živijo v Furlaniji-Juljski krajini), pri odpravljanju vzrokov ločenosti ljudi, ki govorijo različne jezike. Prav tako si Skupina zastavlja kot cilj razvoj in razširjanje kulture sožitja in miru.

Skupino so že podprle znane kulturne osebnosti Tržaške in dežele: Magris, Tomizza, Budinich, Conetti, Poldini, Molinari, Damiani, Nodari, Camerini, Perlini, Pressburgher, Fölkel, Kezich in drugi z italijanske strani ter Rebula, Pirjevec, Bratina, Pahor, Kravos, Palčič, Volčič, Susič, Fonda, Tavčr in drugi s slovenske strani.

Pobudniki ustanovitve Skupine so trije tržaški profesorji, Alfredo Vernier, Pavle Merku in Stelio Spadaro, katerim se je pozneje pridružil še Ivan Verč. S tremi ustanovitelji skupine smo se pogovarjali o ciljeh tega italijansko-slovenskega kulturnega združenja in o razmerah, v katerih deluje.

— Kaj je Skupina 85?

Alfredo Vernier: »Narodnostne skupnosti so v naši deželi praktično zaprte v svoje ovoje, med seboj ne komunicirajo. Skupina 85 je poskus

privesti dve skupnosti, italijansko in slovensko, do medsebojne komunikacije. V okviru Trsta, tržaške pokrajine in dežele Furlanije-Juljske krajine. Je poskus izboljšati medsebojno poznavanje Slovencev in Italijanov.«

— Ali se je iz tega rodila ideja za oblikovanje Skupine?

Pavle Merku: »Ideja je nastala iz vrste razgovorov med nami, ki so trajali mesece in mesece. Dokler nismo prišli do ugotovitve, da so razmere mogoče dozorele za odpravljanje nacionalnih shizoetnij v našem okolju. Naložili smo si, da bomo to odpravljanje

ljali z izključno kulturnimi sredstvi, z izmenjavo idej, informacij...«

— Kaj povezuje člane Skupine 85? Ali je sploh mogoče govoriti o neki trdni povezavi, o privrženosti?

Merku: »Skupina se je uradno ustanovila v torek, 19. marca. Vse do tedaj je deloval iniciativni odbor, ki smo ga sestavljali mi trije in Ivan Verč, profesor ruskega jezika na tržaški univerzi. Povabili smo čez sto ljudi, da bi se pridružili in začeli z delom, in vsi se odzvali. Doslej smo dajali prednost delu, raziskovanju in srečanjem pred formalnimi zadevami.«

— Ali je Skupina 85 odprta vsakomur, ki bi v njej želel delovati?

Merku: »Pretirano bi bilo trditi, da smo odprti vsem. Nismo stranka, ki potrebuje čimveč glasov. Potrebujemo nekakšen natečaj idej, informacij. Na drugi strani pa bi bilo pretirano reči, da želimo biti elita. Želimo

biti orodje informiranja in spoznavanja, te informacije pa lahko pridejo od tistih, ki so aktivni, ki delujejo, ki želijo prispevati k medsebojnemu poznavanju dveh narodov.«

— Kako bi lahko Skupina 85 prodrla skozi zid ločenosti dveh skupnosti? Ali ima skupina dovolj možnosti za razširjanje svojih idej v javnosti? Vernier: »Zaenkrat nimamo dovolj materialnih sredstev. V začetku se bomo samofinancirali, pozneje bo morda prišel kakšen prispevek od javnih ustanov, od dežele.

V tem trenutku nimamo niti časnikov niti televizije, tudi skoznje je težko prodreti. Upamo, da se bo s časom položaj izboljšal. Mogoče bomo tudi sami tiskali informator ali pa zvezke, kjer bomo pisali o naši aktivnosti.«

Stelio Spadaro: »Tu nas čaka zelo dolgo delo. Manjkajo nam medsebojne informacije zaradi dolgega obdobja ločenosti. Je na primer nekdo, ki pozna Kras, zato ker je Jugoslovan. So drugi, ki ljubijo Kras, zato ker so brali Kosovela. Mnogokrat pa v glavah tistih, ki so brali Slapaperja, manjka podoba Kosovela in zaradi tega je tudi v njih podoba Krasa močno okrnjena. Naša naloga je, da s počasnim delom vzpostavljamo spoznavne poti in tako omogočimo vzpostavljanje vezi. Stanje ločenosti in pomanjkanja poznavanja nas je osiromašilo.«

Merku: »Mi ne moremo računati na sredstva javnega obveščanja, ki so v rokah političnih strank. Mi lahko računamo na kulturne operaterje, na širše sloje občinstva samo s konferencami, seminarji, z obiski. Mislimo tudi na izlete onstraj meje...«

— Ali je možna zgodovina, ki ni nacionalna? Ki bi bila nadnacionalna?

Spadaro: »Francozi in Nemci nameravajo napisati skupno zgodovino. Zato bi jo morali biti tudi mi sposobni napisati, z medsebojno strpnostjo. Tako ne gre samo za zgodovino, marveč tudi za kulturo in umetnost.«

Merku: »Najti moramo vrednote, ki so označevale Trst pred stoletjem in pol, ko so ljudje živeli skupaj, govorili več jezikov. Da je Trst mesto, kjer je še mogoče ustvarjati kulturo, kot jo je ustvarjal pred stoletjem ali dvema s Stedhalom, Joyce in drugimi...«

— Ali ni nevarno, da bi vaše pobude ostale na neki intelektualni ravni?

Merkù: »Začeli smo z velikimi strahovi. Toda v določenem trenutku smo spoznali, da je teh strahov preveč. Spoznali smo, da so razmere dozorele. Od 120 vabil smo dobili 120 prijav, in te prijave so realne, dejanske. Naša srečanja so bila srečanja običajnih ljudi, kar pomeni, da Trst začena zoreti. Strahovi, da bi ostali omejeni na določeni intelektualni ravni, so mogoče utemeljeni v tem začetnem obdobju, toda začeti moramo tukaj, iz te ravni, pridobivati informacije, znanje, da bi se potem razširili na podlagi argumentov, ne da bi se pomešali s političnimi kanali.«

Vernier: »Naše delovanje je v prvi vrsti kulturno in civilno. Kolikor bolje bomo izvajal naš kulturni pro-

gram, toliko večji bodo odmevi na naše dejavnosti in vpliv na tržaško in širšo družbo. Mi ne zavračamo politike. Upoštevat moramo politiko, toda hkrati ne delamo politike na način, kot jo delajo politične sile. Mi ustvarjamo politiko na naš način tako da kritično obravnavamo probleme: brez predsodkov in enostavnih shem...«

— **Ali je dovolj medsebojno poznavanje za premagovanje nacionalizma?**

Merkù: »Da, mislim da je dovolj. Doktor ne poznamo našega bližnjega, je to naš sovražnik, ko ga spoznamo in spoznamo njegove probleme, smo mu bolj pripravljeni pomagati, kot pa mu nagajati.

Tudi mešani zakoni so lahko sredstvo poznavanja in zблиževanja...«

Spadaro: »Nismo samo organizacija za izmenjavo kulturnih dobrin med Slovenci in Italijani. Prepričani smo, da izmenjava informacij, kulturnega in zgodovinskega spomina prispeva k spreminjanju nas samih. S tem uspevamo razbijati tiste predsodke, ki smatrajo, da imajo narodi svoje vrednote, ki zanikujejo vrednote drugega naroda... Izkoristiti želimo zgodovinski spomin enega in drugega naroda za oblikovanje nekakega sožitja...«

— **Koliko vpliva na vaše delovanje dejstvo, da ste se oblikovali prav v času najhujših razprav o zakonu za globalno zaščito Slovencev v Italiji? V kolikšni meri ste povezani s tem?**

Vernier: »To je slučajno ujemanje. Ne moremo biti izenačeni z odborom za zaščito italijanstva Trsta. Niti oni nas ne smatrajo za sogovor-

nike. Globalni zakon je politični problem, ki ga je treba rešiti na politični ravni. Toda ni izključeno, da bi jutri ne sprejeli stališča do globalnega zakona...«

Merkù: »Mogoče smo nastali v težkem trenutku, toda to ni naša krivda. Mi gremo kljub temu naprej. Politiki delujejo na kratko, neposredno, mi pa smo nekakšni tekači na dolge proge. Zato ne moremo zmeraj upoštevati političnih, aktualnih problemov.«

Spadaro: »Nastanek skupine v tem času je lahko v nekaterih ljudeh vzbudil določen občutek nezaupanja. Toda dejstvo, da je imela Skupina 85 toliko privrženecv od vsepovsod, pomeni, da ljudje niso videli v nas le muhe enodnevnic.«

ROBERT ŠKRLJ

«Skupina '85» organizira dne 16. aprila ob 18. uri v sejni dvorani Assicurazioni Generali v Trstu, ul. Trento 8, srečanje na temo DANAŠNJE STANJE V RAZISKAVAH O ODNOSU MED ITALIJANSKO IN JUGOSLOVANSKIMI KULTURAMI

Razgovor bodo vodili prof. Elvio Guagnini, docent italijanske književnosti na Tržaški univerzi, prof. Atilij Rakar, docent italijanske književnosti na Ljubljanski univerzi, in prof. Giampaolo Gri, docent etnologije na Tržaški univerzi.

Pogovor z Alessandrom Nattom

Kaj je z evrokomunizmom?

Težiti je treba k taki ureditvi v Evropi, s katero bo presežena delitev na bloke in njihovo soočanje

La Stampa – France Barbieri

– Poslanec Natta, Evropi sta dve in tudi »poti« sta dve. Ali teži »tretja pot« k nekakšni tretji Evropi?

Evropa je razdeljena na dva vojaško-politična bloka, vendar pa se družbenoekonomske formacije v obeh taborih ne pojavljajo kot nekaj povsem enovitega. Razen tega obstaja, če gledamo po politični plati, tudi sektor nevtralnih ali nevrščenih držav. Evropi zato-rej nista samo dve.

Mnenja smo, da je treba težiti k takšni ureditvi v Evropi, s katero bo presežena delitev na bloke in njihovo soočanje. Gre za zamotan zgodovinski proces, ki bo dolgoročen in ki terja politiko popuščanja napetosti, razorožitve, razvoja menjave ter gospodarskega in kulturnega sodelovanja med vsemi evropskimi narodi.

Tretja pot pomeni povezavo med načeli, vrednotami in metodami politične demokracije ter zahtevami in vrednotami socializma. To pomeni, da je treba po eni plati docela uresničiti obljube demokracije (naj omenim samo načelo popolne enakosti osebnih možnosti ali načelo svobode informacije), po drugi pa upe socializma, in sicer predvsem tiste, ki zadevajo družbeno pravičnost: če naj spet navedem kar najbolj pre-

prost primer, lahko opozorim na vprašanje brezposelnosti.

Tretja pot ne pomeni nekakšnega posredovanja, nekakšne srednje poti med različnimi izkušnjami, ki so se oblikovale v enem in drugem delu Evrope, marveč predstavlja konkreten napor, da bi se lotili novih vprašanj, ki jih opredeljujejo tako razvoj znanj kot tudi sami pozitivni in negativni rezultati tolikšnega števila bojov in tolikšnega števila zapletov.

In končno tretja pot ni načrt, o katerem bi pisali, marveč je stvarnost, ki se odvija v velikem številu izkušenj in tudi v tisti, ki jo uresničujemo v Italiji.

- Ko skušajo označiti italijansko komunistično partijo kot »drugačno partijo«, vedno pogosteje dodajajo vzdevke, kot so »zahodna«, »evropska« in če že ne »atlantska«, pa vsaj ne »protiatlantska«. Kakšne vsebine pripisujete tem vzdevkam?

S terena je treba odstraniti terminološke nesporednosti. Delavsko gibanje, ki se navdihuje pri Marxu, je otrok zahodne kulture in zahodne civilizacije. Italijanski komunisti so bili v skladu s takšnim navdihom odločujoča sila republikanske demokracije v Italiji. Evropejci smo zaradi strateškega izbora, ki smo ga naredili v prepričanju, da predstavlja evropska skupnost bistveno razsežnost za razvoj demokracije in socializma.

Kar zadeva mednarodne odnose Italije, se mi zdi, da sem na to vprašanje že odgovoril. Zavzemamo se za presejanje blokov tako na Vzhodu kot na Zahodu; zavzemati se za takšen cilj pomeni predvsem zavedati se dejstva, da bi se sleherno prizadevanje v prid enostranskemu razbijanju konec koncev izšlo tako, da bi dramtiziralo napetost in zaostriilo razkol, ki razdvaja celino, ter povečalo najhujša tveganja. Iz tega je izviralo in še izvira naše spoznavanje veljavnih zavezništov.

- Evrokomunizem, ki je kot izraz nekoliko pozabljen, se prepleta s pojmovanjem evrolevice, ki ga začenja nadomeščati. Pojavlja se prednostno razmerje med KP Italije in zahodnonemško SPD. »Tretjo pot« bi radi iskali skupaj. Ali Kautsky postavlja v senco Lenina? Ali smo pred dvojnimi Bad Godesbergom, pred kritično revizijo obeh zgodovinskih – resnici na ljubo ne najbolj uspešnih struj delavskega gibanja?

Prizadevamo si ustvariti razmerje, soočenje in sodelovanje z vsemi naprednimi silami na svetu in posebej v Evropi. V tem okviru smo si prizadevali navezati konstruktivne odnose tudi z vsemi socialističnimi in socialnodemokratskimi silami v Evropi. To je toliko bolj aktualno. kolikor bolj se je v velikem delu teh sil spričo novih danosti in spričo rezultatov njihovih lastnih izkušenj razvijalo novo iskanje. Jasno je, da se zanimamo za politiko sil, katerih usmeritev je socialistična in ki imajo široko podporo med ljudstvom, pa naj bodo na vladi ali pa v opoziciji: SPD je brez dvoma ena od najbolj pomembnih in zavzetih.

V sedanjih razmerah internacionaliziranja gospodarstva, politične soodvisnosti in tehnološke revolucije, ko je svet razdvojen spričo napetosti med Vzhodom in Zahodom ter zaradi prepada med Severom in Jugom, bi bilo v sedanji krizi vrednot in spričo hudih tveganj nevarno, če bi ne posvetili pozornosti vsem vprašanjem in vsem prizadevanjem, ki skušajo dajati nove odgovore. Prav gotovo je zgodovina vredna razmisleka. V zgodovini se je svet spremenil in resnica je, da »obe zgodovinski struji delavskega gibanja« ne začenjata iz nič.

Posredovanje med delom Lenina in delom Kaut-

skega? Tako zastavljeno vprašanje je, če dovolite, nesmiselno. Odgovori morajo izvirati iz vedno globljega poznavanja stvarnosti; iz programskega oblikovanja in – ne pozabimo – iz akcije množic v evropskih in svetovnih razsežnostih.

Danes »prednostna os« še zdaleč ne bi mogla predstavljati jedra takšnega procesa, marveč bi se lahko pojavljala kot ovira pred nujnim razpredanjem razprave, pred izmenjavo izkušenj in predlogov, pred iskanjem poti, ki bi bile skupne vsem levim silam, v Italiji, vsaj kar zadeva nas, komunistom in socialistom.

Medtem ko spravljajo »nove ocene« ustreznih izkušenj v »gibanje« – kot pravita Ekhme in Napolitano – tako SPD kot tudi KPI, lahko v socialističnih državah opazimo gibanje z nasprotnim predznakom. V moskovskem »Komunistu« in v praški »Tvorbi« se pojavljajo avtoritativne kritike, naperjene proti reformizmu in še posebej proti »tretji poti«. Polemike vnovič spravljajo v obtok neko temeljno tezo: da je nemogoče doseči socializem po reformistični poti. Sleherna alternativa naj bi bila nesocialistična in protiinternacionalistična. Kakšno je vaše mnenje glede novih kritičnih pripomb, ki jih na račun evrokomunistov izrekajo ideologi »realnega socializma«?

– V enem od kritičnih člankov, ki ga imate v mislih tudi vi, je predmet kritike neka Leninova misel: »Marxove teorije prav gotovo ne obravnavamo kot nekaj, kar bi bilo za vse večne čase dano in nedotakljivo. Nasprotno, prepričani smo, da je postavila le temelje znanosti, ki jo morajo socialisti razvijati v vse smeri, če nočejo zaostajati za življenjem.«

Protislovno je dejstvo, da izhajajo te kritike iz takšnih predpostavk in da stoje za njimi takšni nagibi, ki so ravno v nasprotju s smerjo, ki jo kaže Leninov citat. Sicer pa polemika ni nova in Togliatti je že pred mnogimi leti odgovoril na vprašanje glede izhodišča socialistične revolucije in glede poti, po kateri je treba stopati. Dejansko se v nekaterih člankih spet pojavljajo argumenti, za katere se je po 20. kongresu zdelo, da so v največji meri preseženi. S težavo bi povedali, kakšen je stvarni doseg takšnih stališč in kakšni so nagibi, ki jih navdihujejo. Vendar pa razpravljanje ni tisto, kar bi vzbujalo zaskrbljenosti: pot, po kateri smo krenili in po kateri smo odločeni hoditi naprej, ima čvrste teoretične in politične temelje.

- Vtis imamo, da se je KPI odrekla polemiknemu soočanju, ki je bilo pred časom v L'Unitá pogosto, in da je tudi sama ublažila svojo kritiko izkušenj Vzhoda. Za Berlinguerjevo tezo na račun »izčrpanosti gibalne sile« se zdi, da je omiljena, če že ne zavrnjena. Ali je to morda posledica nove oblike vekomunističnega ekumenizma?

Tisto, kar ste opredelili kot Berlinguerjevo tezo, sodi med dokumente, ki so bili izglasovani in potrjeni na 16. kongresu KPI (marca 1983) in je zatorej temelj naše usmeritve. Vendar pa to ne pomeni, da jo moramo ponavljati iz dneva v dan. Nobenega kompleksa nimamo. Ni se nam treba opravičevati ne zaradi tistega, v kar ne verjamemo ali pa ocenjujemo kot negativno, prav tako pa nam tudi ni treba prezreti ali podcenjevati tisto, s čimer bi se lahko strinjali. Ne gre torej za nekakšen diplomatski ekumenizem. Vsi bi se morali zdaj zavedati, da je naše stališče v mednarodnih odnosih povsem avtonomno in laično.

- Še vedno ostaja nekaj skrivnosti glede srečanja v Pragi: formalno naj bi predstavniki 91 partij razpravljali o usmeritvi večnacionalnega časopisa »Problemi miru in socializma«. Nenadoma pa se je pojavila pobuda, naj bi sklicali svetovno konferenco. S svojimi

glasovi so jo podprli ugledni vzhodni predstavniki, ki so se udeležili srečanja. Na zadnjem sestanku centralnega komiteja ste izrekli mnenje, da je bila pobuda neprimerna in škodljiva. Zakaj neprimerna in zakaj škodljiva?

Zadnji sestanek centralnega komiteja je povzel in potrdil opredelitev, ki jo navajate, predvsem spričo sedeža in priložnosti – povsem neprimernih, – ki sta bila izrabljena za oblikovanje oziroma postavljanje zamisli o morebitnem sklicanju konference. Poleg tega pa smo prepričani, da ni pogojev, ki bi zagotavljali kakršenkoli koristen rezultat, upoštevajoč stanje razmer med mnogimi komunističnimi partijami in razlike glede bistvenih vprašanj.

Po drugi plati pa v sedanjih mednarodnih razmerah ne potrebujemo »taborskih« zapor in preverjanj, marveč širše odpiranje za vse tiste sile, ki se zavzemajo za popuščanje napetosti, neodvisnosti in sodelovanje med narodi.

V Moskvi in v Pragi avtoritativni predstavniki svetujejo »nove oblike« usklajevanja med partijami v okviru »svetovnega delavskega gibanja«, sklicujoč se pri tem na proletarski internacionalizem, izraz, ki ga je po dolgih razpravah berlinska konferenca zavrгла, da bi ga nadomestila z manj zavezujočo »mednarodno solidarnostjo«. Ko priporočajo novo usklajevanje, se nekatera ideološka glasila sklicujejo na pozitivne izkušnje Kominterne. Kominforma in mednarodnih konferenc. Ali še resnično obstaja takšno »gibanje«, katerega mehanizme bi bilo treba obnoviti v duhu monolitizma?

Kakorkoli presojamo Kominterno, še vedno drži dejstvo, da je njen razpust pomenil, da je prevladala zavest o presežnosti svetovne organizacije komunistov. Kominform je dejansko že pomenil vračanje nazaj in zatorej napako, ki je bila priznana. Prav gotovo obstaja gibanje idej, teženj in boja, ki se sklicujejo na komunizem in socializem, vendar pa, kot sem že omenil, sama raznolikost in razslojenost onemogočata nastanek strukturiranega gibanja in toliko bolj nastanek monolitnih mehanizmov ali duha. Sleherna usmeritev, ki bi si za cilj postavila takšen reductio ad unum, bi bila v nasprotju z zgodovino in v nasprotju s stvarnimi procesi. Odnosi med komunističnimi partijami bodo toliko plodnejši, kolikor bolj se bodo odpirali za spoznavanje teh stvarnih dejstev.

Ker različnih oziroma nacionalnih poti zdaj že ni mogoče spregledati, se postavlja vprašanje o cilju: ali se komunistične partije, tiste na oblasti in tiste v deželah takoimenovane meščanske demokracije, v resnici zavzemajo za isto vrsto družbe?

Ali bo nekega dne vse človeštvo živelo v enotnem družbenoekonomskem sistemu? Tudi v obdobju popolne hegemonije kapitalizma po vsem svetu ni veljala uniformnost sistema. Če bo takšen dan napočil, je še vedno zelo daleč in onkraj obzorja predvidljivosti. Naš čas mora biti posvečen pluralističnemu sožitju, pravici slehernega ljudstva, da se odloči za svojo družbeno in politično usodo, posvečen mora biti iskanju novih oblik mednarodnega sodelovanja. Italijanski komunisti težimo k družbi, v kateri bi življenje potekalo v dialektiki med interesi in idejami, v prid ciljem, ki bi predstavljali vse bolj razvito družbeno racionalnost, proizvodno učinkovitost, varstvo narave, nove odnose med ljudmi ter polno demokracijo in svobodo.

Ali obstaja pri snovanju medkomunističnih odnosov med stališči Togliattija in Berlinguerja ter Berlinguerja in Natta kontinuiteta ali razlika, razvoj? Ali pa je že vse zaobseženo v jaltškem memorandumu?

Med Togliattijem in Berlinguerjem je bil sekretar KPI Luigi Longo s svojim prispevkom k samostojnosti italijanskih komunistov in k potrjevanju »novega internacionalizma«, človek, katerega prenicljivost je bila enaka političnemu pogumu, ki ga je preveval. Nobene potrebe ni, da bi opozarjali na podporo »praški pomladi« in na obsodbo invazije Varšavskega pakta na Češkoslovaškem. Longo je bil tisti, ki je direktoriji partije predlagal, naj bi nemudoma objavili jaltski memorandum, zadnje Togliattijevo razmišljanje in dokument, ki je predstavljal izjemno vrednost za obogatitev naše politične misli.

Povsem odveč je povedati, da ta memorandum ni dogma. Resnica je, da so se naša stališča, tudi kar zadeva zasnovo medkomunističnih odnosov, razvijala in se še razvijajo v skladu z izročilom, za katero je značilna samostojnost, ter v skladu z razvojem stvarnosti, ki je terjala tudi nujna prenavljanja in rešitve za ohranjanje kontinuitete, kot se je pač dogajalo doslej in kot se bo še dogajalo.

IZVOLITEV GORBAČOVA NI BILA NAKLJUČJE

Prejšnji teden se je kot gost Komunistična mudil na obisku v naši državi Viktor Afanasjev, glavni urednik moskovske Pravde. Ugledni sovjetski novinar, član CK KPSZ, predsednik Zveze sovjetskih novinarjev in akademik je imel ob tej priložnosti daljši pogovor z novinarji NIN in Komunistična. Odgovoril je na več vprašanj o aktualnih političnih razmerah v svoji državi in o mednarodnem položaju Sovjetske zveze.

Razume se, da bomo pogovor začeli s spremembami v sovjetskem vrhu. V maršičem je bila izvolitev novega generalnega sekretarja drugačna, kot je bilo doslej v navadi. Denimo, Mihail Gorbačov je v zadnjem času daleč najmlajši generalni

sekretar, izvoljen pa je bil le nekaj ur potem, ko je bilo objavljeno, da je umrl Konstantin Černenko. Kako bi nam to razložili?

Pri tem je treba vsekakor upoštevati, da

smo v dveh letih in osmih mesecih izgubili tri generalne sekretarje: Brežnjev, Andropov in Černenko. To so bile ugledne politične osebnosti z velikimi izkušnjami, vendar tudi ljudje v visokih letih.

Vendar pa smo hkrati s staro gardo že

deset let volili za sekretarje mnogo mlajše ljudi. Med njimi je bil tudi Mihail Gorbačov. To povezovanje mladosti in izkušenosti torej ni od včeraj.

Izvolitev Gorbačova ni bila naključje. Začel je kot traktorist, potem pa je šel prek vseh stopnic. Politično kariero je začel kot sekretar rajonskega komiteja komsomola v stavropolskem rajonu, končal je visoko šolo in zelo dobro opravljaj vse zaupane mu naloge. Končal je dve fakulteti, vendar ne kot izredni, temveč kot redni študent. To je zelo pomemben podatek, saj se na moskovski državni univerzi poteguje za eno mesto kar po 25 kandidatov. V zadnjih dveh ali treh letih je postal dejansko drugi mož v partiji. Delal sem z njim v sekretariatu, po uradnih in neuradnih srečanjih z njim pa lahko rečem, da je zelo družaben človek, da ima rad šale, da pa je tudi odločen, načelen, pri tem pa vedno tudi človeški. Pri njem mi je posebej všeč, da zna pozorno prisluhniti sogovorniku. Vse to dokazuje, da njegova izvolitev ni bila naključje.

Na Zahodu nam pogosto očitajo, da so naši voditelji stari. Toda vedeti morate, da je večina moje generacije, zdaj šestdesetletnikov, padla med vojno. Iz mojega razreda v vaški šoli sva od tridesetih preživela vojno samo dva. Tudi od 32 gojencev letalske akademije sta preživela samo dva. Torej sta vojno preživela le dva, največ trije odstotki tistih, ki smo bili takrat, ko se je začela vojna, stari od 18 do 20 let.

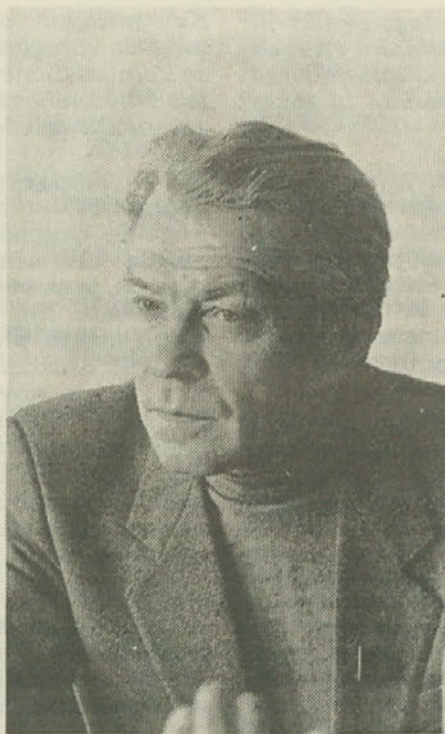
V Sovjetski zvezi smo izvolitev Gorbačova pozdravili z velikim zadovoljstvom. Dobiva na stotine pisem s čestitkami, pozdravi in najboljšimi željami, nekatera so res zanimiva. Ljudje mu predlagajo, kaj naj bi storil, pošiljajo mu kar cele programe o tem, kaj bi morali storiti.

Spremenili bomo način dela

● Gorbačov je v prvih govorih, ki jih je imel kot generalni sekretar, napovedal – kot mnogi tuji komentatorji tudi pričakujejo – nekatere spremembe. To velja predvsem – kot je sam dejal – »za izpolnitev sistema družbenih odnosov, zlasti gospodarskih«. Govoril je tudi o »odločnih spremembah« v partijskem delu in kadrovske politiki. Kaj lahko poveste o tem?

Veste, ne vem, ali bodo v politiki kakšne velike spremembe, kajti ta je bila sprejeta na 26. kongresu, pri njenem oblikovanju so sodelovali Brežnjev, Andropov in Černenko, njena temeljna značilnost pa je kontinuiteta. Gorbačov je na zadnjem plenumu sam povedal, da je naša politika pravilna, da nam je ni treba spreminjati, da pa jo moramo dosledno izvajati. Gre pa za spremembo v slogu dela. Gorbačov je mlad, odločen, zato je razumljivo, da bi rad to energijo vnesel v slog dela. Zahod že dolgo čaka na spremembe, če že ne na revolucionarne, potem vsaj na globoke. Mislim pa, da se to ne bo zgodilo.

Zato pa bomo posebno skrb namenili krepitevi discipline, trdnosti organiziranosti, odgovornosti. V zadnjih letih se lotevamo narezljivejših poskusov v gospodarstvu, kmetijstvu, gostinstvu. Najprej smo jih uvedli v kakšnih 20 podjetjih in v nekaj ministrstvih, zdaj pa je tako že v mnogih ministrstvih. Za kaj gre? Dati hočemo več samostojnosti načrtovanju, razvoju, gmotnim spodbudam, politiki cen. Toda vse to pomeni hkrati tudi večjo odgovornost kolektivov in vodstev. To je med seboj povezano.

Problem »resorstva« imam za našo največjo težavo. Eno ministrstvo ima svoje načrte in interese ter želi izpeljati svojo politiko cen, kaj pa počno v sosednem ministrstvu mu je kaj malo mar ali pa sploh nič. Poleg tega imamo še primere lokalizmov, vsaka republika priznava državne interese, vendar ne pozablja na svoje.

● Poročevalci iz Moskve poudarjajo v zadnjem času nekatere spremembe, pogosto kar zunanje oblike teh sprememb. V nekaterih poročilih o sestankih oblastnih komitejev beremo, da so največ pozornosti namenili zaostrovanju odgovornosti partijskih in državnih funkcionarjev. Mnogi hkrati opažajo, da z ulic, iz vsakdanjega življenja izginja obrednost, da ni več velikih gesel.

Nisem gledal, kakšna gesla so sneli in kakšna obesili. Morda je res tako. Oblika se spreminja, to je res. Navedel bom zgled. Ob izvolitvi Gorbačova nismo objavljali prispelih pozdravnih brzojavk, čeprav smo prej to objavljali dneve in dneve. Sam je dejal – dajte, omejite to. Tako smo vse skupaj skrčili na komaj 500 vrst. To je lahko samo oblika, lahko pa ima tudi vsebino. Tudi v tem se kaže novi slog.

V zvezi s spremembami pa moram povedati, da zagotovo ne bomo spreminjali gospodarskega mehanizma. Glede centralizma moram poudariti, da ga je pravzaprav malo, demokracije pa kar preveč. Vsak lahko pripoveduje, da nič ne dela, toda samo poskušajte ga odpustiti. Pisal bo na rajonski in oblastni komite, pisal bo Pravdi, generalnemu sekretarju. In to se bo vleklo v nedogled. Smo velika država in ne moremo ravnati drugače.

Drugeče je z eksperimenti. Kot znanstvenik in politični delavec sodim, da je metoda dobra. Nekaj tako preizkusiš, če je dobro, greš naprej. Če ni dobro, se vrneš na prejšnje.

Zakaj spreminjamo partijski program

● V prihodnjih mesecih je napovedanih nekaj plenumov centralnega komiteja, med drugim tudi plenum o novi re-

dakciji programa KPSZ. Sprememba je verjetno potrebna, kajti pokazalo se je, da nekateri deli programa, sprejetega leta 1961, niso bili v skladu z objektivnimi možnostmi družbenega razvoja. Tako je v njem, na primer, zapisano, da bo že sedanja generacija sovjetskih ljudi živela v komunizmu, vendar to, žal, še ni dosegljivo ne sovjetskim ne drugim narodom.

Program, ki ga imamo, pravilno usmerja naš razvoj. Ni pa zadosti stvaren, prehitveva čas. Omenja celo nekatere konkretne stvari – morali bi toliko proizvajati, morali bi deliti brezplačne obroke, zagotoviti brezplačen prevoz in podobno. Vendar je to odvisno od planov. Ni mogoče za 20 ali 30 let naprej določati številke. Nova redakcija programa bo bolj stvarna, še posebej, če upoštevamo, da bo moral biti to razvojni program naše družbe. To pomeni, da moramo najprej reševati tiste naloge, ki so za nas najpomembnejše, to pa nam doslej ni uspelo. Gre predvsem za kmetijstvo. V pridelavi hrane je še veliko slabosti.

Druga naša pomembna obveznost je doseči znanstveni in tehnični napredek. Kajti poleg aktualnih, sprotnih opravil moramo hkrati reševati tudi nekatere perspektivne naloge.

Ne odpovedujemo se našim ciljem in hotenjem, da hočemo v komunizmu, to je naš končni cilj, vendar je zdaj poudarek na reševanju sedanjih, aktualnih nalog.

Prihodnji plenum, ki bo aprila, bo posvečen predvsem pripravam na kongres. Vabila še nimam, vendar sodim, da bo razprava začel Gorbačov in da bo ocenil mednarodna in notranja vprašanja. V ospredju pa bodo gotovo priprave na kongres.

● Gorbačov govori tudi o socialističnem samoupravljanju ljudstva. Kaj za vas pomeni ta beseda, ker ima v različnih državah različen pomen?

Samoupravljanje je za nas takšen politični sistem, v katerem ljudje aktivno sodelujejo pri upravljanju. Torej ne samo pri izvajanju politike, temveč tudi pri njenem oblikovanju. To je oblast ljudstva za ljudstvo. Pri vas je to seveda nekoliko drugače kot pri nas.

Imamo zakon o delovnih kolektivih, prvi v naši zgodovini, postopoma uvajamo volitve v znanosti, kulturi, uvajamo natečaje. Še sčasoma želimo te oblike razširiti na vse gospodarstvo. Zdaj volimo brigadirje. Znova tehtamo nekatere kadre, to je svojevrstna družbena preizkušnja, izpit pred kolektivom. Vem, da je bilo zamenjanih kakih sto voditeljev. Gorbačov je dejal, da bomo v prihodnosti razširili natečaje in volitve, da voditelji tako ne bodo kolektiva samo upravljali, temveč bodo od kolektiva tudi odvisni, kolektiv pa seveda od njih.

● Čeprav je že mogoče opaziti spremembe na notranjem področju, še bolj pa jih vsi pričakujejo, pa vsaj za zdaj ni pričakovati pomembnejših sprememb v zunanji politiki ZSSR. Nekateri analitiki pravijo, tudi vi ste to omenili, da se Gorbačov ni veliko ukvarjal z zunanjo politiko, pa na podlagi tega sklepajo, da bo zunanja politika še naprej ostala v »pristojnosti« Andreja Gromika.

Ne mislim tako. Pri nas zunanja politika ni stvar Gromika, to je zadeva partije, politbiroja, centralnega komiteja. Pri nas imamo kolektivno vodstvo. Zato Gromiko sam ne more ničesar storiti.

Govoril sem o tem, da se je Gorbačov prej premalo ukvarjal z zunanjo politiko. Pa vendar je med pogrebom Černenka v dveh dneh sprejel 27 državnikov. Vse to so bila pomembna srečanja, na katerih so izmenjali

mnenja o medsebojnih odnosih. Nihče mu ni pisal nobenih tekstov, nobenih opornih točk ni imel, govoril je prosto. Zunanja politika ne sme ostati za zapečkom. Ustvarjamo in razvijamo se lahko samo v miru. Zato je naša zunanja politika politika boja za mir. Vendar to ni odvisno samo od nas.

Srečanje na vrhu je mogoče

● Nekaj ste že povedali o pomenu odnosov Sovjetske zveze s kapitalističnimi državami, zlasti z ZDA, saj so temelj za ohranitev miru. Ali opazate kakšne spremembe, ali pričakujete nove poudarke v odnosih med Moskvo in Washingtonom? Reagan je zdaj že nekajkrat ponovil nekaj, česar prej ni hotel nikoli omeniti — da si želi sestanka z Gorbačovim. Sovjetski voditelj za zdaj zavlačuje odgovor. Kako bi to pojasnili?

Načeloma nismo proti takemu sestanku na vrhu. Toda najprej mora biti tak sestanek pripravljen, kajti na njem je treba doseči vsebinsko soglasje. Če bi, na primer, na pogajanjih v Ženevi dosegli napredek, kar pa ni zanesljivo, ne bi bili proti takemu srečanju. Tovariš Gorbačov bi se sestal z Reaganom in skupaj bi okrepila in utrdila takšne sporazume. Vendar za zdaj takšnih možnosti ni. Vseeno pa bi bilo srečanje možno v septembru, na proslavi 40. obletnice OZN.

● Gorbačov pa se je vendarle strinjal, da bo obiskal Pariz in Bonn. Ali naj to

pomeni, da zahodni Evropi pripisujete večji pomen?

Vemo, o čem naj bi se pogovarjali z njimi. To 'so že tradicionalni sestanki, vendar so bili zaradi boleznih naših voditeljev prekinjeni. Zato mislim, da bo to nadaljevanje tradicije, tradicionalnih srečanj.

● Zdi se, kot bi bila tako Moskva kot Washington zdaj res zainteresirana za ženevska pogajanja. Nadaljujejo se kljub smrti Černenka, kljub incidentu v DR Nemčiji. Kaj pričakujete od teh pogovorov?

Normalno je, da od njih pričakujemo nekaj dobrega, imamo upanje, sicer niti ne bi sedli za isto mizo. Usklajena so naša stališča o dnevnem redu, problematiki in okvirih pogajanj. Gre za tri skupine problemov: preprečiti je treba militarizacijo vesolja, omejiti strateško jedrsko orožje in zmanjšati število raket srednjega dosega. Končni cilj pa je popolno in dokončno uničenje jedrskega orožja. Mi smo za to, da se dosledno ravnamo po tem dnevnem redu, vendar sodimo, da je med temi vprašanji najpomembnejše preprečiti militarizacijo vesolja. Tudi mnogi na Zahodu mislijo tako. Zakaj? Oboroževalna tekma bo terjala veliko denarja, to bo začetek nove spirale v oboroževanju, pa še nenadzorovano bo. Kajti praktično je zelo težko, tako rekoč nemogoče nadzorovati vse te objekte v vesolju, visoko nad Zemljo.

● Mnenja o odnosih med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo so večinoma zelo do-

bra. Vedno z vso pravico poudarjamo, da temelje na beograjski in moskovski deklaraciji. Čeprav ostajajo ta načela trajni temelji naših odnosov, pa verjetno ni nobenega vzroka, da jih ne bi razvijali še hitreje in še bolj vsestransko?

Naši odnosi nenehno napredujejo, čeprav morda res ne tako hitro, kot bi si želeli. Teško je reči, kaj bi še morali storiti, nisem diplomat in ne morem ugibati. To bo odvisno od naših partij in vlad.

Oboji si želimo najti nove možnosti in storiti še več, da bi naše odnose še bolj razvili. Sovjetsko ljudstvo sploh zelo spoštuje jugoslovanske narode. Imamo dolgo in močno zgodovinsko tradicijo.

Pripravil: Pero RAKOČEVIĆ

PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali:

iz Doline - Slavec Ivan (162) L. 9.000, Sancin Darka L. 4.000, Savron Anton L. 7.000, Zafran Ivan L. 4.000; iz Boršta - Ludvik Maver L. 4.000, Kralj Viktor L. 4.000;

iz Štivana - Bernard Peric L. 14.000. V počastitev spomina na starše daruje Žerjal Bruno iz Boljunca 15.000 Lir v sklad Dela.

Ob obletnici brata Marija daruje Ivan Zafran 10.000 Lir v sklad Dela.

Ponatiskujemo članek «Katoliškega glasa»:

Posiljena mračnjakova polemika

Volilni golaž PCI

Dne 29. marca je bila na slovenskih višjih srednjih šolah v Trstu stavka, ki je imela posebno obeležje. Zgodilo se je namreč, da sta Zveza komunistične mladine Italije (Federazione della gioventù comunista italiana) ter Liga dijakov višjih srednjih šol (Lega studentesca delle scuole medie superiori) organizirali množični obisk filma z naslovom «Proti spolnemu nasilju», ki so ga za mladino posebej predvajali v dvorani kina Ariston.

Film ni nič novega in ga že dalj časa vrtijo v Italiji. Toda gledat ga gre, kdor hoče. V Trstu pa so »napredni komunisti« organizirali njegov ogled v jutranjih urah med poukom in v ta namen razglasili stavko. Ker so vedeli, da bi vsi dijaki ne šli, so nanje pripravili moralen in tudi fizičen pritisk tako, da so se najbolj goreči organizatorji «spolne svobode» postavili pred šolska vrata ali drugače pretitili tistim, ki so se obotavljali. Kadar gre za šolske stavke, vemo, da so dijaki kot teleta in ovce: zdrviijo na ulice, srečni, da ni pou-

ka. Koliko veljajo takšne stavke, bi njih organizatorji (tj. Komunistična partija) lahko videli v dokumentarjih preteklega tedna iz časov Duceja: tudi takrat so dijaki masovno stavkali za Abesinijo, za Malto, za Koriziko, kakor danes stavkajo za «spolno svobodo», zoper «spolno nsilje» in še pred nekaj leti za Vietnam, za Čile itd. Menja se dirigent, muzika ostane.

«Di amore si vive», od ljubezni se živi, so zapisali v svojem letaku, pri tem pa pozabili na dva milijona brezposelne mladine, ki živi od dela svojih staršev, od njih ljubezni in ne od «spolne ljubezni».

Vendar da se da živeti tudi od spolnosti, so hoteli dokazati s tem, da so povabili dve prostitutki, pobudnici sindikata prostitutk, da sta lahko dekletom povedali: «Glejte, če ste brez zaposlitve, pristopite v naš sindikat. Nam dela in zaslužka ne manjka». Fantom za zgled so postavili homoseksualca kot junaka našega blodnega časa.

Vemo pa, kaj hoče komunistična partija s takimi pobudami doseči: Pok-

varjeni kapitalistični in malomeščanski mladini obljublja spolni paradiž, da bodo mladi na prihodnjih volitvah volili PCI. Gre torej za «volilni golaž», kot so včasih pravili takim pobudam. Tega se zavedamo mi starejši, kaj pa mladina?

... (r+r)

«Katoliški glas» se res ne boji blamaže. Gospod Kazimi(r) Huma(r) pa najbrž misli, da bo pred volitvami strašil mladino s Sodomom in Gomoro, kot če bi imel opravka s semenišniki izpred vojne.

Najbrž ne ve, da so problemi spolnega nasilja (in ne razuzdanosti, kot misli) tako dramatični, da se z njimi ukvarja tudi verna mladina in ne samo komunisti.

Gospod r+r naj bo vsekakor bolj oprezen, kajti povezovanje erotike s komunizmom v teh pomladanskih dneh lahko še koga spreobrne, v našo korist. Kaj hočete, gospod, mladina je razigrana, razposajena, vesela. Hoče živeti in zavračata vsako posiljevanje. Tudi miselno, kot je Vaše.

ZKMI na poti prenovitve za spremembo politike in družbe

Razvoj, ki ga je Zveza komunistične mladine Italije začela na svojem kongresu v Neaplju, ni običajen ali «samoumeven». Prenovitev organizacije mladih komunistov v cilju spremembe politike in družbe je v stvari najvišji cilj, ki si ga lahko postavi organizacija v času široke krize tradicionalnih poti delovanja mladine v političnem življenju.

Začetna točka našega razmišljanja je namreč še vedno opozarjanje na splošno degradacijo družbenega življenja, ki zajema že skoraj tradicionalno, najšibkejšo in najbolj emarginirane družbene sloje, predvsem mladi in ženske.

Kongres ZKMI se pa ni ustavil pri splošni navedbi teh težav v položaju mladine, ni se omejil na to, da nakaže rastoči delež mladih, ki so potisnjeni na rob proizvodnih procesov in postavljeni v položaj emarginacije in osamelosti, kakršnih nihče ne more sprejeti; njegov namen je bil, nasprotno, v tem, da poišče nove poti in načine, kako bi se mladi lahko polnoštevilno vključili in angažirali za reševanje vprašanj, ki so tesno povezana z živlenskimi pogoji vseh.

Prišlo je torej do opustitve vsakega dogmatizma in do izoblikovanja takšne federativne strukture ZKMI, ki bolje odgovarja novim razsežnostim današnjih problemov. Tako se je porodila zamisel o ustanovitvi Lige srednješolskih dijakov in Lige univerzitetnih študentov, Inicijativnim centru za vprašanja okolja, miru, za uveljavljanje civilnih pravic v naši državi in mnoge druge.

Nič običajnih fraz torej, ampak razvoj, ki ga moramo še v celoti izpeljati, v medsebojnem sodelovanju in zupanju, v prvi vrsti s partijo in njenimi sedanjimi oblikami organiziranosti in prisotnosti na terenu.

Ravno s te zorne točke nakazujejo izkušnje, ki jih imajo mladi komunisti v našem mestu, primerne značilnosti za splošno razširitev prisotnosti komunistov pri reševanju mladinske problematike.

Izkušnje nas učijo, da so občasni pozivi o nujnosti nastopanja in sodelovanja mladih v kulturnem in političnem življenju skupnosti neučinkoviti. Nasprotno obstajajo široke možnosti za nastop, tudi v Trstu, najbolj živih in svežih moči v nakazani smeri, to je za iboljšanje ma-

terialnih pogojev življenja v našem mestu.

Tudi na našem področju smo priča nevarnosti vse večjega ubožanja (kot je to dokazalo pred kratkim srečanje, ki ga je organizirala KPI) tradicionalnih proizvodnih sektorjev in neprimerni politiki razvoja tistih sektorjev, ki bi potencialno morale absorbirati delovno silo, ki jo prve izločajo.

Živimo v mestu kjer so pojavi emarginacije in zavračanja družbenosti široko prisotni. Predanost mamilom in alkoholizem so vprašanja takšnih razsežnosti, da jih ne moremo več jemati kot pojav «v mejah državnega povprečja», kjer je sicer tudi zelo zaskrbljujoč.

In končno mlada generacija Tržčanov ni neobčutljiva za probleme zaščite okolja, ki je pa na srečo pri nas še v sprejemljivem položaju.

Pričani smo, da se mora v tako široko zahtano razmišljanje vključiti vlogo, ki jo lahko mladina ima v našem mestu pri uveljavljanju vrednot kot so sožitje in demokracija, ki jih ne obravnavamo tu le kot prazne posode za moralne principe, ampak kot visok

izraz možnosti, da se načrtuje bodočnost, kjer bodo zaposlitev, razvoj in mir resničnost.

Prisotnost mladih Slovencev v tem prenovitvenem procesu, ki naj zajame celotno kulturno in politično življenje, zato ne more biti «neboleča» ali tradicionalna. Mislim, da moramo pri tem premestiti zastarele utrjene sheme sodelovanja, preozke da bi lahko v njih zaobjeli vse potrebe in zahteve, ki jih sama slovenska mladina izraža.

Okoli 250 slovenskih dijakov je sodelovalo 29. marca na zborovanju, ki ga je ZKMI organizirala glede vprašanja spolnosti. Nisem prepričan, da bi katerakoli tematika zbudila tolikšno zanimanje in navdušenost.

Za uresničitev vsega, kar smo si postavili kot cilj, bo potrebna velika mera medsebojnega razumevanja in sodelovanja. Osnovno vprašanje je danes naša sposobnost, da zainteresiramo in organiziramo novo generacijo demokratičnih in naprednih državljanov, in to nameravamo doseči s «kulturo sožitja», ki naj bo sredstvo za doseganje važnejšega cilja, to je uveljavitev «kulture za razvoj».

Gianni Cuperto

Nadaljevanje s 6. strani

zmage protifašističnih in protinacističnih osvobodilnih sil;

v upoštevanju instrumentalne narave demonstracij, ki so se ponavljale v zadnjih letih in s katerimi so razne strani pritiskale na občino Dolina z namenom, da se spremeni današnja ureditve tega kraja, teritorialno vključenega v občino Trst, ki pa je dejansko last občine Dolina, ki je torej nosilec «uporabne lastnine» tega kraja v imenu skupnosti Boršta;

v upoštevanju vseh teh dejstev je občina Dolina že izrazila, in ga tu potrjuje, svoje negativno mnenje glede umestnosti, da se izvedejo dodatna dela na že obstoječem objektu; vsekakor pa smatra, da je rešitev tega vprašanja, o katerem je razpravljal tudi naš občinski svet, v pristojnosti ministrstva ali njegovega delegiranega predstavnika v smislu ministrskega dekreta št. 22.2.80.

v prepričanju, da smo razjasnili našo dejansko odgovornost in stališče, Vas s spoštovanjem pozdravljamo».

Na seji je občinski svet poleg tega odobril in finansiral izgradnjo 1. odseka javnega odlagališča materiala in drugega odseka občinskega pokopališča v Borštu, odobril oddajo zazidljivi-

vih zemljišč gradbeni zadrugi Breg in izglasoval povišek davka za smetarsko službo.

Nadaljevanje s 7. strani

utajevalcem poverili nalogo, da izpeljejo davčno reformo.

S pasivnega, dvosmiselnega stališča, ki so ga zastopali drugi odbori, prehaja sedaj Vaša uprava na zaviranje omejevanje pravic naše manjšine in prevzemanje pristojnosti zakonodajnih organov v državi. Tega stališča, jasno, ne moremo podpirati in ne morega odobravati niti tisti, ki pravi da zastopa slovensko manjšino, ali vsaj njen delček. Zato negativno ocenjujemo sodelovanje Slovenske skupnosti z Listo za Trst in Krščansko demokracijo v tržaških odborih in zato si tudi prizadevamo, da bi njeno ravnanje obsodil zbor volilcev.

Naš nasprotni glas pri odobritvi obračuna tega odbora je sam po sebi jasev in ravno tako tudi želja, ki je med Slovenci plebiscitarna, da bi sam odbor čimprej padel, bodisi zaradi notranjih nesoglasij, kot zaradi nezadržnega zatona Liste za Trst, ki jo bodo zbrisali s prizorišča tisti tržčani, ki nočejo živeti od sovraštva in propagande, ampak za delo, prijateljstvo in razvoj.